

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA POLITOLOGIE A EVROPSKÝCH STUDIÍ

Veronika Rifflerová

**Analýza postavení prezidenta republiky v českém politickém systému
v kontextu možných důsledků zavedení přímé volby**

Případová studie Miloše Zemana

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce:

Doc. Mgr. Pavel Šaradín Ph. D.

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Analýza postavení prezidenta republiky v českém politickém systému v kontextu možných důsledků zavedení přímé volby“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího této práce a uvedla v ní veškerou použitou literaturu a prameny, které jsou její součástí.

V Olomouci dne 2. 5. 2017

Podpis

Poděkování

Zde bych chtěla poděkovat panu doc. Pavlu Šaradínovi za odborné vedení mé bakalářské práce. Především za jeho cenné rady a připomínky, které mi pomohly s vypracováním a také za jeho vstřícnost a trpělivost.

Obsah

Úvod.....	5
1. Parlamentarismus, poloprezidencialismus a český politický systém	9
1.1. Obecná definice parlamentarismu.....	9
1.2. Obecná definice poloprezidencialismu	10
1.3. Postavení hlavy státu v parlamentním systému	12
1.4. Český parlamentarismus	13
Shrnutí.....	14
2. Postavení hlavy státu v českém politickém systému	15
2.1. Pravomoci prezidenta republiky podle ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky	15
2.2. Prezident a vláda	17
2.3. Prezident a parlament	18
2.4. Prezident a zahraniční politika	20
2.5. Prezident a další pravomoci	21
Shrnutí.....	23
3. Přímá volba prezidenta	24
3.1. Změna ústavního zákona o způsobu volby prezidenta republiky	24
3.2. Možné důsledky zavedení přímé volby prezidenta	25
Shrnutí.....	28
4. Prezident Miloš Zeman.....	29
4.1. Zemanova kandidatura a jeho zvolení 2013.....	30
4.2. Miloš Zeman a vláda	32
4.3. Miloš Zeman a Parlament	33
4.4. Miloš Zeman a zahraniční politika.....	34
4.5. Miloš Zeman a další pravomoci	37
Shrnutí.....	38
5. Dopady a důsledky zvolení Miloše Zemana v přímé volbě	39
5.1. Debata o poloprezidentském systému	41
Shrnutí.....	42
Závěr	44
Literatura.....	48
Přílohy.....	54
Abstrakt.....	61
Abstract.....	62

Úvod

Občané v roce 2013 poprvé v historii samostatné České republiky volili prezidenta v přímých volbách. Tím se stal právě Miloš Zeman, který završuje svoji politickou kariéru v pozici prezidenta republiky. Ve své práci se zabývám různými případy politiky Miloše Zemana během jeho dosavadního funkčního období. Jedná se o oblast vztahů prezidenta s vládou, vztahů s parlamentem, dále se budu zabývat zahraniční politikou a dalšími zákony, které se týkají prezidentova postavení a jeho pravomocí. Toto téma jsem si pro svoji bakalářskou práci zvolila ze dvou důvodů. Tím prvním je, že se jedná o téma aktuální a nabízí neustále rozšiřující se prostor pro další úvahy. Druhým důvodem je samotná osobnost Miloše Zemana. Ten, jako zkušený politik, který v minulosti zastával mimo jiné i funkci předsedy vlády, je nedílnou součástí polistopadové politické scény. Miloš Zeman, který je známý svojí řečnickou obratností, politickými zkušenostmi, schopností rychlé a trefné argumentace a v neposlední řadě svými bonmoty, sliboval být prezidentem všech, a to bez rozdílů.

Cílem této práce je analýza českého politického systému z teoretického i ústavně právního hlediska se zaměřením na postavení prvního přímo zvoleného prezidenta a následné vyvození důsledků zavedení přímé volby. Mým záměrem je na vybraných případech z již zmiňovaných oblastí politické scény provést analýzu chování a postavení Miloše Zemana v politickém systému ČR. Zeman přijal funkci hlavy státu s respektem ke všem deseti milionům občanů bez rozdílu, jelikož byl občany zvolen a má k nim proto mnohem větší odpovědnost. Výsledkem této práce má být obraz o Zemanovi, který se prezidentského úřadu ujal podle svých vlastních představ. V rozhovoru z roku 2008 Zeman říká: „...*když si přečtete ústavu, tak zjistíte, že prezident má jen ornamentální kompetence a jediný reálný vliv může uplatnit v okamžiku pádu vlády...*“ (Franklová 20015: 94). Já se pokusím dokázat, že se během téměř deseti let jeho názor na postavení a funkci hlavy státu změnil, což dává najevo svým jednáním, vystupováním a názory.

Analýzou českého politického systému, přímé volby a názorů a postojů Miloše Zemana se pokusím odpovědět na tři výzkumné otázky: „*Došlo prostřednictvím zavedení přímé volby a následného zvolení Miloše Zemana k posílení prezidentské funkce a většímu pocitu prezidentovi legitimacy?*“, „*Snaží se Miloš Zeman prostřednictvím prezidentského úřadu prosazovat svoje zájmy, názory či obecně svoji politiku?*“, „*Změnil se český politický režim po zavedení přímé volby?*“ Ve své práci budu používat deskriptivní metodu v rámci teoretické a ústavně právní části. Dále metodu analytickou, kdy se

analýzou vybraných příkladů z období dosavadního působení Miloše Zemana ve funkci hlavy státu pokusím zjistit, zda reálně posiluje svoje postavení v rámci českého politického systému navzdory Ústavě a ústavním a společenským zvyklostem. Zvolila jsem kvalitativní metodu výzkumu v podobě případové studie. Na základě analýzy praxe, v tomto případě se jedná o analýzu vybraných aspektů spojených s Milošem Zemanem, se pokusím potvrdit či vyvrátit teorii, v tomto případě teorii parlamentarismu a teorii o posilování postavení prezidenta v českém politickém systému.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole se věnuji zpracování teorie, ze které budu vycházet při posuzování postavení prezidenta v politickém systému ČR. Nejdříve se budu věnovat obecným definicím teorie parlamentarismu a poloprezidencialismu. Následně obecně analyzuji postavení prezidenta v parlamentním systému, kterému se budu věnovat o něco podrobněji než prezidentovi poloprezidentského systému, protože se pokusím vymezit ideální obraz prezidenta v parlamentním režimu. V této kapitole se také zaměřím na český politický systém, jehož obecnou definici uvedu v poslední podkapitole. Zasadím český režim do kontextu parlamentarismu a tím plynule navážu na kapitolu druhou, která se bude věnovat již konkrétnímu postavení prezidenta v ústavním a politickém systému ČR. Tato kapitola, tedy kapitola druhá, je analýzou postavení prezidenta, které vychází z Ústavy ČR. Kapitola jsem rozdělila do pěti částí. Nejdříve jsem definovala konkrétní prezidentovy pravomoci, které vyplývají z Ústavy ČR, konkrétně z článků 62 a 63. Poté jsem ve zbývajících čtyřech podkapitolách blíže analyzovala problematiku některých prezidentových pravomocí. Jedná se o ty, které se vážou na další ústavní instituce. Vybrala jsem pro analýzu tyto oblasti, protože si myslím, že vztahy prezidenta a níže uvedených ústavních institucí jsou stěžejní pro politický systém a jeho fungování. Zabývala jsem se pravomocemi ve vztahu prezidenta a vlády, ve vztahu prezidenta a parlamentu a také pravomocemi, které Ústava přiděluje hlavě státu v oblasti zahraniční politiky. Poslední oblastí jsou prezidentovy pravomoci, které mu neukládá samotná Ústava, ale jedná se o pravomoci a povinnosti, které jsou definovány v různých zákonech sbírek zákonů. Třetí kapitola je věnována způsobu volby prezidenta republiky. Zde se zaměřím na přechod od nepřímé volby k volbě přímé. Budu se věnovat ústavnímu zákonu o zavedení přímé volby prezidenta. Tato pasáž představuje společně s druhou kapitolou ústavně právní oblast této práce. Další částí třetí kapitoly je analýza možných důsledků, které mohou následovat po zavedení přímých prezidentských voleb. Prostřednictvím

názorů několika autorů poukáží na možné skutečnosti a okolnosti, které mohou nastat po zvolení prezidenta přímou volbou. Dostávám se ke kapitole čtvrté, která je stěžejní pro tuto práci. Zde se v rámci celé této kapitoly věnuji prezidentu Zemanovi. Tematické rozdělení čtvrté kapitoly koresponduje s rozdělením kapitoly druhé. Pro analýzu, díky které bych mohla vytvořit obraz o prezidentovi Zemanovi, jsem hledala různé kauzy a prezidentovy názory a postoje, které bych mohla analyzovat právě tak, aby vyjadřovaly prezidentovo působení v oblastech, které jsem zvolila pro druhou kapitolu, a jak jsem již uvedla, považuji je za stěžejní. Dalším důvodem, proč uvádím právě dané případy a proč je považuji za vhodné pro tuto práci je, že díky nim a díky komentářům odborníků či novinářů, budu schopna analyzovat prezidentovo postavení s politickým systémem a následně zodpovědět výzkumné otázky. Mým záměrem není Zemana kritizovat, ale na vybraných příkladech se pokusit vytvořit obraz o prvním přímo zvoleném prezidentovi. Poslední, pátou, kapitolou mé práce je část věnovaná různým obecným hodnocením přímé volby, ze které vzešel prezident Miloš Zeman. Část kapitoly je věnována také debatě o českém politickém režimu, respektive jestli se díky Miloši Zemanovi parlamentní systém ČR nezačíná měnit, tedy pokud se už nezměnil v režim poloprezidentský. Důležitou součástí mé práce je mimo jiné i příloha, která je uvedena konci za seznamem použité literatury. V této příloze jsem uvedla v tabulkovém formátu sepsané sliby Miloše Zemana, se kterými vstupoval do funkce prezidenta. Tyto sliby jsou rozdělené do kategorií splněné, nesplněné, průběžně plněné, nesplnitelné a nerealizované. Tyto tabulky zde uvádím pro přehled, jak si Miloš Zeman vede ve své prezidentské funkci a jak moc se odchyluje nebo přibližuje k tomu, s čím vystupoval během své volební kampaně v roce 2013.

Co se týče použité literatury čerpala jsem převážně z monografií, sborníků, elektronických odborných i novinových článků a také z některých zákonů. V teoretické části mé práce, kterou tvoří první, druhá a třetí kapitola, jsem využívala právě výše zmiňovaných monografií, sborníků a různých zákonů. K definicím politických systémů v první kapitole mi nejvíce přispěla díla autorů jako je Giovanni Sartori (2001), Vladimír Klokočka (2006), Blanka Říchová (2002) nebo např. společná publikace autorů Hlouška, Kopečka a Šeda (2011). Autoři Cabada a Vodička (2007) svým dílem o politickém systému ČR poskytli pro mou práci dostačující a kvalitní informace pro definici českého parlamentarismu. Druhá kapitola má ústavně právní charakter, proto jsem pro tuto část využila převážně Ústavy ČR, abych dokázala přesně vymezit prezidentovy pravomoci.

Karel Klíma a jeho *Komentář k Ústavě* (2009) mi byl velkým přínosem k tomu, abych mohla definice prezidentových pravomocí dále rozšířit a upřesnit. Stejně tak autoři Jirásek (2013), Kysela (2008) a Wintr (2013) přispěli k analýze vztahů prezidenta a ústavních institucí z odborného právního hlediska, v jejich případě především díky větší přehlednosti děl, na rozdíl, od již zmiňovaného Klímy, jehož právní literatura byla hůře zpracovatelná, avšak stále přínosná. Nepostradatelnými pro vypracování mé práce se staly tituly *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě* (Brunclík, Novák 2008), *Výkonná moc v demokratickém právním státě* (Antoš, Wintr 2012), *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby* (Kudrna 2012) a neposlední řadě *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky* (Šimíček 2008). Vybrané kapitoly těchto děl mi pomohly udělat si detailní obraz o postavení prezidenta ve vztahu k ostatním ústavním institucím a vytvořit si ucelený náhled na český politický systém. Snad největším přínosem pro moji práci byla kniha Jakuba Charváta a Petra Justa, kteří svoji publikaci věnovali problematice zavedení přímé volby prezidenta, včetně skutečností, které tomuto kroku předcházely. Provedli analýzu samotné přímé volby v roce 2013 a následně z ní vyvodili i důsledky. V kapitole o Zemanovi jsem využila např. jeho knihu s názvem *Jak jsem se zmylil v politice* (2005), která mi pomohla ucelit si obraz o prezidentovi, a především doplnit informace z jeho politické kariéry před zvolením do prezidentské funkce. Kniha od Petra Čermáka s názvem *Pane prezidente co, uděláte?* (2013) na mě působila poněkud neobjektivně, uvítala bych více kritického smýšlení vůči Zemanovi. Kniha rozhovorů *Tato země je naše, 25 rozhovorů s Milošem Zemanem* (Panenka, Ovčáček 2016) mi přispěla k doplnění a ujasnění si stanovisek a postojů prezidenta. Co se týče internetových zdrojů, čerpala jsem z různých odborných i informačních portálů jako je např. zpravodajský web *idnes.cz* nebo *parlamentnilisty.cz*. Využila jsem i videozáznamů z *www.ceskateleize.cz* nebo *www.youtube.com*, kde jsem čerpala z několika Zemanových proslovů. Na závěr bych chtěla ocenit web studentů Masarykovy univerzity *Demagog.cz*, který mi poskytl velmi dobře zpracovaný seznam Zemanových slibů. Tyto závazky, které Zeman prezentoval během své volební kampaně v roce 2013, totiž nejsou dohledatelné a jak jsem zjistila, jsou zachované pouze v archivech z televizních debat. Server *Demagog.cz* si dal tu práci a sestavil tento seznam slibů vybraných právě z různých předvolebních debat a pro mě se tento server stal neocenitelným, jelikož díky němu mohu v příloze vykreslit přehled o tom, jak si vede prezident ve své prezidentské funkci z pohledu plnění či neplnění svých závazků.

1. Parlamentarismus, poloprezidencialismus a český politický systém

Při klasifikaci politických systémů lze postupovat podle různých kritérií. V této kapitole se budu zabývat parlamentním a poloprezidentským režimem, které spadají do kategorie rozlišování politických systémů podle vztahu mezi státními složkami moci. Toto rozdělení se odráží od vztahu moci výkonné (exekutivy) a moci zákonodárné (legislativy) v daném státě a jejich legitimacy, popřípadě od postavení hlavy státu. Tato klasifikace nepracuje s mocí soudní. Aplikace těchto režimů na státy je na rozdíl od odlišných klasifikací poměrně snadná. Výjimkou může však být režim poloprezidentský, který je dost specifický (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 79). Následně se zaměřím pouze na definici parlamentního a poloprezidentského systému a následně na český parlamentarismus.

1.1. Obecná definice parlamentarismu

Obecně lze tento typ politického systému definovat jako formu vlády, kde je exekutiva a legislativa výrazně oddělena, nicméně fungují v rámci úzké spolupráce. Nositeli moci výkonné je vláda (v čele s premiérem) a panovník nebo prezident.¹ Reálně je nejmocnější složkou exekutivy vláda, neboť v parlamentních režimech má panovník nebo prezident většinou pouze reprezentativní postavení s omezenými funkcemi. Moc legislativní je v rukou parlamentu, který získává svou legitimitu prostřednictvím všeobecných lidových voleb a následně legitimitu předává vládě, která je parlamentu odpovědná. Vláda je poté sestavována na základě výsledků parlamentních voleb (Klokočka 2006: 166).

Jak jsem již zmínila, vláda vzniká prostřednictvím voleb do parlamentu. Vztah mezi vládou a parlamentem znázorňuje provázanost mezi oddělenými složkami moci. Vláda nastupující do úřadu totiž musí získat politickou důvěru parlamentu, který ji musí nově vznikající vládě vyslovit. Důležité je, aby si vláda udržela parlamentní podporu, neboť parlament disponuje pravomocí vládě vyslovit nedůvěru a přinutit ji tak k podání demise (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 82). Pro správně a dobře fungující parlamentní systém je nezbytnou součástí akceschopnost a stabilita vlády. Sartori tento argument

¹ Parlamentní forma vlády není určena pouze pro republikánské uspořádání státu, v jehož čele stojí prezident. Je považována za vhodnou formu vládnutí i pro monarchie, kde je hlavou státu jiný panovník než prezident. Příklad parlamentní monarchie můžeme pozorovat typicky ve Spojeném království nebo ve Švédsku. (Říchová, Blanka. 2002. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál.)

rozvedl, a to v tom smyslu, že vláda stabilní nemusí nutně znamenat vládu akceschopnou. Podle něj nezávisí na výkonech, nýbrž na složení vlády. Stabilita vlády není odvozena přímo od jejích schopností, ale od toho, jak dobré a kvalitní složení má pro to, aby mohla vládnout, v nejlepším případě samozřejmě co nejdéle (Sartori 2001: 122–123). Z tvrzení o stabilní a akceschopné vládě, jakožto záruky dobře fungujícího parlamentarismu lze vyvodit fakt, že v parlamentarismu sice existuje dvouhlavá exekutiva, nicméně jen jedna její složka, a to vláda, disponuje reálnou exekutivní mocí. V parlamentním systému tedy není žádoucí, aby hlava státu jakýmkoli způsobem povyšovala nad vládu, jelikož je to právě vláda, kdo je reálným vykonavatelem exekutivy a disponuje mnohem většími pravomocemi než prezident.

Lze tedy říci, že základními principy parlamentního systému je svrchovanost zákonodárné moci a také princip moci sdílené (Říchová 2002: 60). Nutné je zmínit fakt, že tyto definice jsou obecnými aspekty parlamentarismu. Jak jsem již zmínila, je tento systém aplikovatelný jak na republiky, tak na monarchie, nicméně lze jej dále rozlišovat v rámci těchto státních útvarů. Vladimír Klokočka uvádí rozdělení do pěti různých skupin jako jsou: „*Model britského parlamentarismu, Parlamentarismus dalších konstitučních monarchií, Klasický republikánský parlamentarismus, Racionalizovaný parlamentarismus a Prezidiální parlamentarismus*“ (Klokočka 2006: 170). S jiným rozdělením pracuje Sartori, jedná se o „*Premiéřský parlamentarismus, Parlamentarismus s převahou zákonodárného sboru a Parlamentarismus s rozhodujícím vlivem politické strany*“ (Sartori 2001: 110–127).

1.2. Obecná definice poloprezidencialismu

Definovat poloprezidentský systém není úplně jednoduché. Nejlepší vysvětlení poskytují případy konkrétních zemí s poloprezidentským systémem vládnutí. V této části mé práce, bohužel, není prostor pro uvádění takových konkrétních případů, proto se následně zaměřím na obecné definice několika autorů, kteří se zabývají problematikou poloprezidentského režimu.

Jako základní lze uvést definici Maurice Duvergera, kterou ve svém díle analyzovali autoři Kopeček, Hloušek a Šedo a jehož definice podle nich sloužila dalším politologickým myslitelům pro analýzu tohoto systému. Hovoří zde o třech základních bodech Duvergerovy definice, jimiž jsou: „*Prezident je volen na základě všeobecného*

volebního práva (což je většinou interpretováno jako přímá volba), prezident disponuje celkem rozsáhlými pravomocemi, vedle něj v systému působí předseda vlády a ministři, jež jsou závislí na podpoře parlamentu.“ (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 94). Duvergerovu definici lze rozšířit o jeho tzv. transformační mřížku, kde popisuje pět základních postavení prezidenta v poloprezidentském systému. Tato postavení se odvíjí právě od vztahu prezidenta, co by hlavy státu, premiéra a parlamentní většiny.

Giovanni Sartori ve svém díle poté, co provedl analýzu poloprezidencialismu na několika příkladech států (hovoří např. o Páté francouzské republice, Výmarské republice z počátku století nebo o Finsku v 80. letech), shrnul svoji definici do několika bodů. Souhrnně tedy můžeme o poloprezidentském systému hovořit jako o systému, kde je hlava státu volena všelidovou přímou volbou na pevně dané funkční období. Exekutivní moc je mezi prezidentem a premiérem sdílená a vymezují ji tři kritéria. Za prvé, prezident je nezávislý na parlamentu, ale nemůže vládnout bez omezení, jeho rozhodnutí podléhají souhlasu vlády. Za druhé, co se týče vlády, ta není závislá na premiérovi, nýbrž na parlamentu. Za třetí, dvouhlavá exekutiva vykazuje prolínání a vyvažování moci mezi těmito dvěma složkami, a zároveň je podmíněna tím, že u obou složek zůstává zachována autonomie. Tyto body vykazují zřejmý fakt, že definice této formy vládnutí pravdu není jednoduchá ani jednoznačná (Sartori 2001: 139–140).

Definicí poloprezidentského systému se zabývalo opravdu mnoho autorů a odborníků. Lze v této oblasti zmínit kromě Duvergera a Sartoriho také Gianfranca Pasquina, který mluví o systému, kde prezident je volený přímo, s právem jmenovat premiéra nebo rozpustit parlament a premiér je závislý na důvěře parlamentu (Kubát 2013: 49). Velmi podobnou definici uvádí i Juan Linz, Arend Lijphart nebo Patrick O’Neil (ten k této definici přidává větší exekutivní moc prezidentovi). V neposlední řadě považuji za nutné zmínit definici Miroslava Nováka, který říká, že poloprezidencialismus je „*parlamentní režim plus posílený prezident*“ (tamtéž 2013: 49).

Shrneme-li výše zmíněné definice, můžeme tedy říci, že poloprezidentský systém je takový, kde je prezident volen přímou všelidovou volbou, na pevně dané funkční období, během kterého je neodvolatelný. Jeho legitimita je určena lidem, ne legislativním orgánem. Předseda vlády společně s vládou jsou odpovědní parlamentu, který vládě projevuje důvěru nebo nedůvěru. Je zde potřeba spolupráce prezidenta a premiéra v

přístupu k parlamentu, nicméně obě dvě tyto složky exekutivy si zachovávají svou autonomii (Říchová 2002: 79).

Co se týče vymezení konkrétních pravomocí hlavy státu poloprezidentského systému, setkáváme se se stejnou obtížností, s jakou se potýká samotná definice tohoto způsobu vládnutí. Petr Javůrek zmiňuje dvě základní metody, jak lze měřit moc prezidenta podle jeho pravomocí a zároveň zdůrazňuje výhodu toho, že pravomoci prezidenta jsou sepsány v ústavách států. Javůrek hovoří o tzv. kvantifikaci pravomocí prezidenta a argumentuje tím, že pravomoci prezidenta mohou být těžko poměřovány. Hovoří např. o prezidentském vetu, které je ovlivňováno tím, jak velkou podporu má prezident v parlamentu. „Na seznamu pravomocí jsou kupříkladu těžko srovnatelné pravomoci jako rozpuštění parlamentu, možnost vyvolat referendum či jmenovat premiéra a vedle nich je jmenování generálního prokurátora, možnost zasílat parlamentu poselství nebo participace na zasedání vlády (Javůrek 2008: 21).

V rámci shrnutí definic poloprezidentského systému lze říci, že poloprezidentský systém se tedy od parlamentního liší významným postavením prezidenta, který je reálnou složkou exekutivní moci a taky se víceméně podílí na jejím vykonávání. Důležitým aspektem je zde vztah mezi prezidentem, premiérem, vládou a také prezidentova podpora v parlamentu. O poloprezidentském systému lze také říci, že pravomoci prezidenta jsou mnohem větší a silnější než prezidenta v parlamentním systému, nicméně jsou stejně těžko definovatelné a jejich vymezení je stejně tak složité, jako samotná definice tohoto politického zřízení. Definice jsem uvedla velmi obecné a zkrácené, nicméně pro analýzu v rámci závěrečné kapitoly mé práce dostačující.

1.3. Postavení hlavy státu v parlamentním systému

Co se týče hlavy státu, jak jsem již zmiňovala, v parlamentním režimu se jedná většinou o prezidenta nebo monarchu. Jde-li o prezidenta, ten je volen přímo, anebo nepřímo (komorami parlamentu) a má pouze reprezentativní funkci. Je součástí exekutivy, ale zároveň stojí téměř mimo ni, neboť pravomoc a funkce „vládnout“ je výsadou vlády a ne prezidenta. Mezi jeho funkce většinou patří např. podepisování zákonů, podle pokynů předsedy vlády jmenuje nebo odvolá ministra. Dále má například právo udělovat milost. Mezi nejsilnější pravomoci můžeme často zařadit vetování zákonů, jež před tím schválil parlament. Často se v ústavách parlamentních systémů

rozdělují pravomoci hlav států do dvou kategorií. Prvně se jedná o pravomoci, které může hlava státu vykonávat sama, nezávisle na vládě. Do druhé kategorie spadají pravomoci hlavy státu, k jejichž výkonu je potřeba souhlasu premiéra nebo vlády (Hloušek, Kopeček, Šedo 2011: 82–83).

„V republikách přistupuje k reprezentativní funkci hlavy státu i výraznější role prezidenta, jako „neutrální síly“ a arbitra při ústavních konfliktech“ (Klokočka 2006: 170). Podle V. Klokočky tedy lze říci, že prezident je jistou oporou v době vládní krize. Může být tím, kdo pomůže takovou případnou krizi vyřešit pomocí kroků, které jsou mu ústavou dovoleny. Prezident je i reprezentantem státu. Zastupuje jej navenek i uvnitř. Měl by být osobou reprezentativní nejen v mezinárodním měřítku, ale i na domácí politické scéně a působit jako reprezentant zájmů daného státu a jeho obyvatel. To platí především v těch parlamentních zřízeních, kde je prezident volen přímou volbou, tedy je mu dána přímá legitimita, v pořadí jako druhému v rámci státní moci. Tím prvním přímo voleným tělesem je parlament. Pro parlamentarismus je žádoucí, aby tu největší legitimitu držel v rukou parlament. Jan Wintr o prezidentovi v parlamentním systému říká, že *„hlava státu je reprezentantem státu, garantem řádu a moderátorem politických sporů“* (Wintr 2013: 62).

1.4. Český parlamentarismus

ČR vzniká jako samostatný stát v roce 1993. Navazuje na tradici první Československé republiky zavedením politického systému parlamentní zastupitelské demokracie. V textu této podkapitoly se budu zabývat nastavením politického systému v ČR.

Jak jsem již zmínila, ČR je zastupitelskou demokracií s parlamentním systémem. Lze říci, že český politický systém odpovídá definici parlamentního systému, jehož obecnou definici jsem uvedla v předchozí podkapitole. V praxi to znamená následující. Veškerá státní moc je oddělena, respektive rozdělena mezi dvě hlavní složky tak, jak jsme u parlamentních systémů zvyklí – na legislativu a exekutivu. Zároveň jsou tyto dvě hlavy státní moci propojeny. Tato dělba moci probíhá podle ústavního pořádku, který uděluje jednotlivým složkám jejich specifické kompetence (Cabada, Vodička 2007: 250).

Co se týče moci zákonodárné neboli legislativní, ta je v plné kompetenci Parlamentu ČR – Poslanecké sněmovně a Senátu. Parlament ČR je orgán, který je volen

přímo občany, má tedy přímou demokratickou legitimaci.² Jedna z jeho hlavních funkcí se týká vztahu s exekutivní složkou moci. Jedná se o vyslovování důvěry či nedůvěry vládě. Dvoukomorový parlament disponuje pravomocí přijímat zákony (tamtéž 2007: 251). Poslanecká sněmovna se může za stanovených podmínek rozpustit, stejně tak je její rozpuštění v kompetenci prezidenta republika. V případě jejího rozpuštění pak z části přebírá její zákonodárnou činnost senát, ale pouze v případech, které dovoluje Ústava ČR (ústavní zákon. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 35).

Moc výkonná neboli exekutivní, je v českém parlamentním systému rozdělena mezi prezidenta a vládu. Vláda je vrcholný exekutivní orgán, který je jmenován prezidentem. Ten nejdříve jmenuje premiéra a poté na jeho návrh jmenuje do funkce ministry, tedy další členy vlády. Nově vzniklá vláda poté musí získat důvěru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, které se zodpovídá. Je to orgán kolektivní, který rozhoduje a schvaluje prostou většinou. Největší odpovědnost v rámci exekutivy má premiér, který je, ve své podstatě, jediným reálným držitelem a odpovídá za rozhodnutí vlády, za její členy, a především za chod celé moci výkonné (zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky).

Shrnutí

V této kapitole jsem nejdříve definovala, jakým způsobem lze klasifikovat politické systémy a následně jsem uvedla podrobnější definici parlamentarismu a poloprezidencialismu. Dále jsem se zaměřila na postavení prezidenta v parlamentním systému, což mi postačí k následující části mé práce, která se bude věnovat postavení hlavy státu v politickém systému ČR. Samostatnou podkapitolu vymezení postavení hlavy státu v poloprezidentském režimu zde neuvádím, a to z toho důvodu, že se nadále budu věnovat ČR. Ta je parlamentním systémem, a proto zde teorie poloprezidencialismu slouží pouze pro srovnání těchto dvou systémů a k uvedení rozdílů mezi nimi. S teorií poloprezidentského systému budu pracovat až v poslední kapitole této práce.

² Do roku 2013 byl Parlament České republiky jediným orgánem s přímou demokratickou legitimací. Nyní probíhá všelidová přímá volba i na funkci prezidenta republiky. (Mrklas, Ladislav. 2004. „Česká republika.“ Pp. 96–100 in Kubát, Michal (eds.). *Politické a ústavní systémy zemí střední a východní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia.)

2. Postavení hlavy státu v českém politickém systému

Hlavou státu je prezident ČR, který obecně zaujímá postavení, jehož charakteristika je slučitelná s charakteristikou postavení prezidenta v parlamentním systému podle obecných definic. V následující kapitole dokážu, že je toto tvrzení pravdivé a to tak, že se konkrétně zaměřím na formální postavení prezidenta v politickém systému.

Hlava státu je druhou složkou výkonné moci, nicméně jejím reálným vykonavatelem, jak jsem již zmínila v kapitole výše, je vláda. Prezident zaujímá specifické postavení stanovené Ústavou České republiky. Jeho poslání je spíše reprezentativní, je symbolem vnitřní a vnější svrchovanosti státu. Ze svého pětiletého funkčního období nemůže být odvolán, ale může být zbaven funkce jedinou cestou, a to žalobou za velezradu. Hlava státu disponuje dvěma druhy pravomocí. Jedná se o pravomoci, jejichž vykonávání podléhá schválení předsedou vlády a pravomoci samostatné, které nepotřebují premiérův souhlas (Cabada, Vodička 2007: 267).

„Hlava státu je reprezentantem státu, garantem řádu a moderátorem politických sporů, není však určena k vykonávání vlastní politiky.“ (Wintr 2008: 25). Jan Wintr dále hovoří o prezidentově politické neodpovědnosti, která vyplývá z historického vývoje parlamentních uskupení. Politickou odpovědnost má premiér a ministři vlády. Podle Ústavy České republiky prezident není odpovědný za výkon funkce, odpovědnost za něj nese vláda, ovšem s výjimkou prezidentových pravomocí, které vyplývají z článku 62 Ústavy ČR. Jedná se o samostatné pravomoci prezidenta, které nepodléhají kontrasignaci předsedy nebo jiného člena vlády. Za prezidentovy pravomoci a všechny ostatní úkony, které potřebují spolupodpis člena vlády nese politickou odpovědnost vláda. Ze skutečnosti o politické neodpovědnosti prezidenta vyvozuje závěr, že *„se úlohy prezidenta v parlamentním systému vlády omezují na reprezentační, garanční a moderační funkce“* (tamtéž: 26).

2.1. Pravomoci prezidenta republiky podle ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Prezident republiky je součástí moci výkonné, která je v Ústavě České republiky uvedena jako Hlava třetí moc výkonná. Co se týče prezidenta republiky, ten je v Ústavě ČR zmiňován v člancích 54 až 66 Ústavy ČR. Tyto články ustanovují funkci prezidenta jakožto samostatné složky moci výkonné. Další část hlavy třetí moci výkonné tvoří vláda.

Hlava státu je však nadále zmiňována i v dalších člancích, které ustanovují jiné státní orgány, ale jsou svojí funkcí nějakým způsobem s prezidentem propojeny. Následně se budu zabývat články, které vymezují konkrétní prezidentovi pravomoci.

Hovoříme-li o pravomocích samostatných, které prezident vykonává nezávisle a k jejichž výkonu není potřeba žádné kontrasignace, lze podle ústavního zákona zmínit následující. „*Prezident republiky a) jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi, b) svolává zasedání Poslanecké sněmovny, c) rozpouští Poslaneckou sněmovnu, d) pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejich funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády, e) jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy, f) jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu, g) odpouští a zmírňuje tresty stanovené soudem a zahlazuje odsouzení, h) má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního, i) podepisuje zákony, j) jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, k) jmenuje členy Bankovní rady České národní banky*“ (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 62).

Druhá část týkající se prezidentových pravomocí se věnuje těm, k jejichž výkonu je potřeba podpisu předsedy vlády nebo pověřeného člena vlády. Ústavní zákon takové pravomoci vymezuje takto. „*(1) Prezident dále: a) zastupuje stát navenek, b) sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na jednotlivé členy, c) je vrchním velitelem ozbrojených sil, d) přijímá vedoucí zastupitelských misí, e) pověřuje a dovolává vedoucí zastupitelských misí, f) vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu, g) jmenuje a povyšuje generály, h) propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán, j) nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, k) má právo udělovat amnestii. (2) Prezidentovi republiky přísluší i vykonávat pravomoci, které nejsou vysloveně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon. (3) Rozhodnutí prezidenta republiky vydané podle odstavců 1 a 2 vyžaduje ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. (4) Za rozhodnutí prezidenta republiky, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, odpovídá vláda*“ (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 63).

2.2. Prezident a vláda

Z hlediska ústavního vymezení pravomocí hlavy státu ve vztahu k vládě jako celku, k předsedovi vlády a jednotlivým ministrům lze pohlížet na tento vztah z několika úhlů. Podle Ústavy je totiž prezidentovi přidělováno hned několik pravomocí, které se týkají fungování vlády, nicméně nelze na tyto pravomoci pohlížet tak stručně, jak je definuje Ústava. Následně uvedu několik případů, jak může vypadat vztah mezi prezidentem a vládou, popřípadě předsedou vlády.

Jak jsem uvedla výše, prezident má Ústavou přidělenou pravomoc jmenovat nebo odvolat předsedu vlády. V tomto případě se může zdát, že prezident teoreticky může jmenovat předsedou vlády kohokoli. Praxe je ovšem odlišná, neboť prezident zpravidla pověřuje sestavením vlády předsedu politické strany, který se jeví jako nejschopnější v případě získávání důvěry Poslanecké sněmovny, neboť toto vyslovení důvěry nově vznikající vládě Poslaneckou sněmovnou je zákonem danou podmínkou pro vůbec vznik nové vlády (Kysela 2008: 247). Karel Klíma dodává, že v případě České republiky je jakousi ústavní zvyklostí jmenovat předsedou vlády předsedu vítězné politické strany ve volbách do Poslanecké sněmovny. Tohle však nemusí být pravidlem jedná se spíše o ústavní zvyklost (Klíma et al. 2009: 464). Lze říci, že v případě pověření sestavení nové vlády a následně jmenování předsedy vlády má prezident poměrně silnou pravomoc, za slabší pravomoc je potom považováno jmenování jednotlivých členů vlády, tedy ministrů. Jak je stanoveno v Ústavě, hlava státu jmenuje ministry na návrh předsedy vlády. Tedy výběr není na prezidentovi, nýbrž na premiérovi. V takové situaci se podle ústavních zvyklostí očekává, že prezident návrhu předsedy vyhoví a navržené ministry jmenuje do funkcí. O složení vlády sice může s premiérem diskutovat, nicméně je žádoucí, aby se tyto dvě osobnosti na takovém kandidátovi shodli. V případě, že by tomu tak nebylo a prezident by návrhu předsedy vlády nevyhověl, mohl by tím způsobit rezignaci předsedy vlády a svoji funkci a v krajním případě rozpoutat politickou krizi (Kysela 2008: 248). Jáchym Srb doplňuje Kyselu případným vyhocením situace a to tak, že by se problém nevyhovění předsedovi vlády ze strany prezidenta o jmenování některého člena vlády, v krajním případě dosazením do funkce někoho, koho předseda vlády nenavrhl vůbec dostalo před Ústavní soud jako kompetenční spor (Srb 2012: 175–176). Podle něj by bylo rozhodování soudu velmi obtížné, neboť v takovém případě lze znění Ústavy interpretovat minimálně ve dvou podobách. Buď může prezident jmenovat člena vlády podle vlastního uvážení nebo jmenuje ministra pouze na návrh předsedy vlády a má

možnost tento návrh odmítnout (tamtéž: 176). Jan Wintr je podle J. Srba zastáncem druhé interpretace, neboť podle něj „*prezident může zabránit vzniku protiústavní situace*“ (Wintr citován in Srb 2012: 176)³.

Ještě menší slovo má prezident v případě odvolání člena vlády, opět na žádost premiéra, protože hlavě státu žádný ústavní, ani jiný zákon nepřipisuje pravomoc takovou skutečnost posuzovat. Může nad touto věcí maximálně polemizovat s předsedou vlády nebo vládními stranami. Pokud si však premiér stojí za návrhem odvolat nějakého ministra, náleží v tomto případě prezidentovi daného ministra odvolat. Nic jiného z jeho legitimacy nevyplývá (Kysela 2008: 248).

Co se týče demise vlády, obecně je rozlišováno mezi demisí obligatorní a fakultativní. V případě obligatorní demise vlády, která nastává v případě, že nezískala důvěru v Poslanecké sněmovně, a to ani na druhý pokus, nastává prezidentu republiky povinnost přijmout tuto demisi. V druhém případě, tedy v případě fakultativní demise, kam spadají všechny ostatní případy podání vládní demise, prezidentovi žádný zákon, a to ani ústavní nepřikazuje tuto demisi přijmout. Logicky však není na místě, aby veřejnou funkci nadále kdokoli vykonával proti své vůli (Jirásek et al. 2013: 198).

2.3. Prezident a parlament

Parlamentu České republiky, jakožto nositeli moci zákonodárné v politickém systému ČR je věnována Hlava druhá moc zákonodárná Ústavy ČR. V následující podkapitole se budu věnovat vztahu mezi prezidentem a parlamentem. Konkrétně se budu věnovat těm pravomocem prezidenta, které mu jsou v rámci Ústavy ČR vymezeny v oblasti vztahu k Parlamentu ČR. Jak z výše uvedených pravomocí, které jsou vyjmenovány v Ústavě vyplývá, jedná se o pravomoc hlavy státu podepisovat zákony, vetovat zákony, vyhlášovat volby do Poslanecké sněmovny, účastnit se na schůzích komor Parlamentu a dle Ústavou daných podmínek rozpustit Poslaneckou sněmovnu (ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava České republiky, článek 62 a 63).

³ Jan Wintr tuto myšlenku demonstruje na příkladu z roku 2005, kdy tehdejší prezident České republiky Václav Klaus odmítl jmenovat Davida Ratha na post ministra zdravotnictví, jelikož byl prezidentem České lékařské komory. Podle Ústavy ČR totiž člen vlády nesmí vykonávat funkci ministra, pokud vykonává činnost, která tomuto postu podle zákona odporuje. (Srb, Jáchym. 2012. „Vláda a prezident – dvouhlavá výkonná moc? Extenze prezidenta do exekutivy.“ Pp. 171–184 in Antoš, Marek. Jan, Wintr (eds.). *Výkonná a soudní moc v demokratickém právním státě*. Praha: Leges s.r.o.).

„*Podpisu prezidenta podléhají všechny zákony, tzn. běžné i ústavní.*“ (Klíma et al. 2009: 477). Oblast podepisování zákonů prezidentem je již nějakou dobu předmětem diskuzí nad výkladem Ústavy o této prezidentově pravomoci. Ústava stanovuje, že prezident „podepisuje zákony“, ale nijak dále tuto pravomoc nerozvádí. Lze říci, že se jedná o ústavní povinnost prezidenta republiky podepsat každý zákon, pokud jej prezident nevrátí do Parlamentu, což spadá do jeho kompetencí podle Ústavy. Praxe je ovšem odlišná, protože pokud se tak stane a prezident zákon vetuje a nepodepíše, tento zákon je následně schválen v Parlamentu, pak už není prezidentova podpisu potřeba. Tato situace nastává i v případě, že prezident zákon ani nevrátí, ani nepodepíše, což nastat může, ale ani poté není ke schválení zákona jeho podpisu potřeba. Prezident svým podpisem totiž nijak neprojevuje nějakou zákonodárnou vůli (Jirásek et al. 2013: 195–196).

Pravomoc prezidenta vetovat zákony je považována za jednu z jeho nejsilnějších pravomocí. Zde má prezident příležitost promítat prostřednictvím svého veta své představy o politice a právním řádu. Nicméně K. Klíma upozorňuje na skutečnost, které by si měl být prezident při vetování zákonů vědom. Podle něj by měl mít na paměti, že nenese politickou odpovědnost a také to, že „...*zastává moderační roli hlavy státu v parlamentním systému...*“ (Klíma et al. 2009: 476). V oblasti vetování zákonů je však prezident omezen nejen časově a také věcně, to znamená, že hlava státu může vetovat pouze běžný zákon a ne ústavní. Veto může uplatnit jen během 15 dnů od postoupení zákona a podat důvod, proč konkrétní zákon vetuje. Poslední důležitou věcí je povaha prezidentského veta a ta je suspenzivní, což znamená, že veto, které prezident uplatnil může být přehlasováno, a to Poslaneckou sněmovnou (tamtéž: 476).

Na závěr této podkapitoly se budu ve zkratce věnovat problematice pravomoci hlavy státu rozpustit Poslaneckou sněmovnu. Jan Kysela ve své práci cituje autory, jako jsou K. von Beyme nebo K. Loewenstein, kteří považují tuto pravomoc prezidenta, jakožto složky moci výkonné za jakési vyvažování moci mezi exekutivou a legislativou. Tito autoři případnou absenci této pravomoci považují za „*nepravý parlamentarismus*“ (Kysela 2008: 250). J. Kysela dále sám dodává, že tomu tak není případě České republiky. Prezident republiky totiž může Poslaneckou sněmovnu rozpustit pouze za podmínek, které jsou stanoveny v Ústavě, konkrétně se jedná o článek 35 Ústavy ČR. Na druhou stranu se neočekává, pokud jsou podmínky v Ústavě stanoveny, že by hlava státu Poslaneckou sněmovnu rozpustit odmítla. J. Kysela hovoří o „*jednom z důvodů právní i faktické síly sněmovny v našem ústavním systému.*“ (tamtéž: 250).

2.4. Prezident a zahraniční politika

Podle znění Ústavy ČR se může zdát, že velkým počtem zásadních pravomocí disponuje prezident republiky v oblasti zahraniční politiky. Ať už jde o ratifikování či podepisování mezinárodních smluv nebo pověřování či odvolávání vedoucích zastupitelských misí a neposlední řadě, jde-li o zastupování státu navenek. V praxi je situace odlišná, prezidentovi sice Ústava připisuje mnoho funkcí v oblasti zahraniční politiky, nicméně je nutné si uvědomit, že tyto pravomoci plynou z článku 63 Ústavy České republiky a jejich výkon je tedy podmíněn kontrasignací vlády⁴. Hlavě státu však podle ústavních tradic náleží jisté symbolické zastupování státu navenek, a to ve smyslu reprezentace, v rámci diplomatických jednání nebo účasti na různých formálních úředních nebo slavnostních akcích (Syllová 2012: 46). Dokonce mu tento status připisují předpisy mezinárodního práva, které hovoří o nejvyšším představiteli státu, který reprezentuje a dává najevo nejen postoj státu k různým mezinárodním otázkám. Hlava státu svojí reprezentací státu navenek demonstruje zájem státu o mezinárodní otázky a navazování mezinárodních vztahů. Nicméně ani mezinárodní právo nevytváří z prezidenta republiky osobnost, která má pravomoci nakládat podle vlastního uvážení, neboť tato definice hlavy státu podle mezinárodního práva stále podléhá vnitrostátním právním poměrům a vnitrostátním nastavení politického systému (Mlsna 2008: 189–190).

Co se týče potřeby kontrasignace při ratifikování mezinárodních smluv, mluvíme o smlouvách resortního nebo vládního charakteru, a to i v případě, pokud prezident využije své pravomoci plynoucí z Ústavy a přenesle tuto pravomoc na vládu nebo jejího předsedu. Hlava státu může sjednávat i smlouvy prezidentské, které jsou formálně v jeho vlastní kompetenci, nicméně k platnosti takovéto smlouvy potřebuje kontrasignaci Parlamentu. Zde můžeme pozorovat určitou vzájemnou kontrolu státních mocí, nicméně v praxi to stále znamená, že prezident stále vystupuje v roli reprezentování vůle státu v oblasti mezinárodních vztahů a mezinárodních otázek a jeho rozhodnutí není pouze v jeho režii. Poukazuje to především na to, že v rámci moci je to opět vláda, kdo disponuje větší silou v oblasti vykonávání mezinárodní politiky. V praxi je ovšem také možné to,

⁴ Kontrasignace je nutná pro platnost prezidentova právního jednání a jeho právních úkonů je potřebná z důvodu prezidentovi politické neodpovědnosti. Politicky odpovědná je vláda, a to i za kroky prezidenta, které nesou spolupodpis jejího představitele, tedy většinou premiéra nebo ministra. Kontrasignaci může provést i jiný ústavní orgán. (Mlsna, Petr. 2008. „Ústavní aspekty zastupování ČR navenek prezidentem republiky.“ Pp. 189–216 in Šimíček, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

že prezident může svojí vůlí či nevůli v oblasti sjednávání nebo ratifikování mezinárodních smluv blokovat oddalováním nebo odmítáním podpisu dané smlouvy⁵ (Srb 2012: 179–180).

„Zahraniční politika je však institucionálně strukturovanou a hierarchicky složitě propojenou činností, která za normálních okolností neumožňuje reálně samostatné aktivity žádného individuálního státního představitele, snad s výjimkou neodkladných jednání vedených ministrem zahraničí“ (Syllová 2012: 46). Syllová v závěru své práci, kde se v jedné z jejích částí věnuje prezidentovi a zahraniční politice zmiňuje o pravděpodobnosti většího napětí v otázce zahraniční politiky mezi vládou a prezidentem, který je volen přímo. Dodává také, že možnost napětí vztahu mezi přímo voleným prezidentem a vládou v oblasti zahraniční politiky umocňuje obtížnost aplikace ústavního textu v praxi. Na závěr ještě zmiňuje možnost, že prezidentovi, který přímou volbou získá silnější mandát v důsledku přímé volby lze očekávat posilování jeho mandátu a pravomocí v oblasti zahraniční politiky (tamtéž: 48). Této problematice se v této práci ještě budu věnovat, a to právě v kontextu přímo voleného prezidenta.

2.5. Prezident a další pravomoci

Článek 62 a 63 Ústavy ČR stanovuje základní pravomoci, které jsou přiděleny prezidentu republiky. Dále je však nutno zmínit, že pravomoci prezidenta republiky, které jsou výše popsány dle Ústavy ČR nejsou jedinými. Respektive se jedná o jejich demonstrativní výčet. Nejen další prezidentovi pravomoci, ale i práva a povinnosti dále upravují jednotlivé zákony různých sbírek zákonů. Takové zákony hlavě státu umožňují vykonávat pravomoci, které nejsou v člancích 62 a 63 uvedeny. O této skutečnosti hovoří druhý odstavec článku 63, nicméně v případě, kdy hlavě státu některý z konkrétních zákonů umožňuje vykonávat pravomoci, které nejsou stanoveny ve výčtu pravomocí v Ústavě ČR. Kterýkoli zákon umožňující prezidentovi vykonávat různé pravomoci stanovené mimo Ústavu ČR jeho pravomoci nikdy neomezuje, tedy žádnou z jeho

⁵ Takový případ se stal v roce 2009 při ratifikaci smlouvy o vstupu České republiky do Evropské unie. Tehdejší prezident Václav Klaus vyčkával dlouhou dobu, dokud smlouvu nepodepsal, i když uplynulo již několik měsíců od přezkoumání Ústavním soudem ČR, byla schválena oběma komorami Parlamentu ČR a následně na popud senátorů z ODS znovu přezkoumána u Ústavního soudu. Klaus tehdy velmi prodloužil proces ratifikace. Důvodem byl jeho dlouhodobý a tvrdý euroskepticismus, který Klaus neskrýval ani během vykonávání funkce předsedy vlády v předchozích letech. (Srb, Jáchym. 2012. „Vláda a prezident – dvouhlavá výkonná moc? Extenze prezidenta do exekutivy.“ Pp. 171–184 in Antoš, Marek, Jan, Wintř (eds.). *Výkonná moc a soudní moc v demokratickém právním státě.* Praha: Leges s. r. o.

pravomocí neomezuje nebo neruší. Takový zákon může pole jeho působení pouze rozšířit. (Jirásek 2013: 188–190). Karel Klíma uvádí, že je nutné rozlišovat mezi pravomocemi a povinnostmi prezidenta, a to v tom smyslu, že zákon sice může rozšířit jeho pravomoci, ale žádný ze zákonů nemůže mu stanovit žádné další povinnosti. Jednotlivé zákony tedy mohou rozvést pravomoci, které stanovuje Ústava ČR, ale nesmí prezidentovi žádné jiné pravomoci ukládat. K. Klíma dále hovoří o tzv. zvláštní duplicitě, kdy „jednotlivé zákony stanovující nové prezidentovy pravomoci vážou výkon těchto nově založených pravomocí zpravidla na součinnost s jinými ústavními orgány; v řadě případů činí prezident svá rozhodnutí paradoxně na návrh vlády, ačkoliv každé rozhodnutí prezidenta republiky vyplývající ze zákonem stanovené kompetence musí být kontrasygnováno předsedou vlády, či jím pověřeným členem vlády, čímž je již Ústavou zajištěn přímý vliv vlády na taková rozhodnutí (a je založena její odpovědnost za tato rozhodnutí)“ (Klíma et al. 2009: 495–496). Jako příklad rozšiřování pravomocí prezidenta republiky lze uvést zákon o Ústavním soudu, zákon o České národní bance, zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, zákon o státní statistické službě, zákon o ochraně osobních údajů, zákon o Akademii věd České republiky, zákon o vysokých školách, zákon o Veřejném ochránci práv, zákon o Ústavu ro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek, zákon o zpravodajských službách České republiky apod. (tamtéž: 496–500). Zde je pouze několik zákonů, které záměrně zmiňuji pro představu a přehled a abych uvedla příklad, v jakých oblastech zákony mohou rozšiřovat prezidentovi pravomoci. Následně se budu blíže zabývat vztahy mezi prezidentem a dalšími ústavními orgány.

Na závěr druhé kapitoly nyní uvedu stručný popis typologie pravomocí prezidenta republiky podle Jana Wintra, neboť zde podle mne názorně poslouží ke shrnutí pravomocí hlavy státu, kterým se věnuji v celé druhé kapitole. Wintr tedy rozděluje prezidentské pravomoci do několika kategorií. První kategorie se nazývá *reprezentační*. Zde zařazuje pravomoci, které jsou podle něj typické pro hlavu státu jako nejvyššího reprezentanta země. Lze sem zařadit pravomoci jako jsou např. zastupování státu navenek, vyhlášení parlamentních voleb, vrchní velitel ozbrojených sil, ... (Wintr 2008: 28). Další kategorií jsou pravomoci *garanční*. Sem zařadíme pravomoci jako je např. vetování zákonů, návrh Ústavnímu soudu o zrušení zákona a jiné. Dále ke garančním pravomocem Wintr dodává: „...hlava státu garantuje, že nebudou jmenovány osoby a přijímána rozhodnutí,

ohrožující svrchovanost, celistvost a demokratický řád republiky.“ (tamtéž: 30). Předposlední kategorií pravomocí hlavy státu jsou pravomoci *moderační*. Do této kategorie Wintr zařazuje v podstatě ty pravomoci, které mají, co dočinění s vládou, tedy se jedná o jmenování předsedy vlády, jmenování ministrů, odvolání vlády nebo přijetí její demise „... u *moderačních pravomocí je jeho úloha jiná – zasadit se o hladký a pokud možno nekonfliktní průběh politických procesů.*“ (tamtéž: 33). Kategorie *vyvažovací*, kterou Wintr zmiňuje jako poslední zahrnuje následující: „...*některé pravomoci mají charakter brzdy v systému dělby moci (...) jedná se o ideální typy, konkrétní pravomoc, např. vyhlášení voleb, může mít kupříkladu jak reprezentační, tak moderační aspekt.*“ (tamtéž: 27).

Shrnutí

Tuto kapitolu jsem věnovala výhradně postavení hlavy státu v českém politickém systému. Využila jsem převážně právní literatury a děl autorů, kteří se problematice postavení prezidenta v českém ústavním pořádku zabývají. Nejprve jsem uvedla obecné informace o tom, jakou pozici prezident v Ústavě ČR zaujímá. Analyzovala jsem jeho pravomoci podle Ústavy, které jsem podle jejího znění rozdělila do dvou skupin. Ve druhé až páté podkapitole jsem se věnovala detailnější analýze a rozboru některých pravomocí prezidenta, především těch, které se týkají vztahů s dalšími ústavními orgány státní moci. Zvolila jsem pro svoji analýzu právě tyto orgány, které v jednotlivých podkapitolách uvádím, a to z důvodu, že se jedná o pasáže, kdy Ústava ČR ne vždy vykládá prezidentovi pravomoci ve vztazích k těmto institucím zcela jasně a zřetelně. Dalším důvodem byla skutečnost, že problematikou vztahů prezidenta a dalších ústavních institucí se zabývá mnoho autorů, díky kterým jsem mohla tuto analýzu provést a rozebrat několik různých pohledů na věc. Na závěr této kapitoly uvádím typologii pravomocí prezidenta republiky, která podle mého názoru poslouží jako dobré shrnutí a obecné vykreslení prezidentových pravomocí. V následující kapitole se přesunu od pravomocí prezidenta ke způsobu jeho volby a k samotnému zavedení přímé volby.

3. Přímá volba prezidenta

V rozmezí let 1993 až 2013 podle Ústavy ČR probíhala volba prezidenta nepřímo. To znamená, že prezident byl volen na schůzi obou komor Parlamentu ČR. Kandidáti byli navrhováni prostřednictvím deseti poslanců nebo deseti senátorů. Vítězem voleb se stal ten kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů. Nezáskal-li ani jeden z kandidátů dostatečnou podporu, konalo se druhé kolo volby, popřípadě třetí. Stát se mohlo i to, že prezident zvolen nebyl a volby se opakovaly (Koudelka 2011: 33–35).

Způsob nepřímé volby zde uvádím pouze pro přehled o tom, jak taková nepřímá volba prezidenta v minulosti vypadala. Následně se budu věnovat změně ústavního zákona, ke které dochází v roce 2012, kdy český parlamentní systém přechází od nepřímé volby prezidenta k volbě přímé. Toto zavedení a jeho možné důsledky budou předmětem následujících částí této práce.

3.1. Změna ústavního zákona o způsobu volby prezidenta republiky

První přímá volba prezidenta v historii samostatné České republiky se uskutečnila v roce 2013. V minulosti se již vyskytlo několik návrhů na její zavedení, ale žádný z nich nebyl předkládán ve správné době a ani jeden z nich nebyl schválen. Až v roce 2012 vyplynula z průzkumů a pozorování českých občanů potřeba více participovat na rozhodování o státních veřejných záležitostech. Od roku 2013 tedy vstupuje v platnost ústavní zákon, který zavádí přímou volbu prezidenta České republiky (Jirásek et al 2013: 175–176). Za nejnütnější považuji zmínit skutečnost, že z ústavně-právního hlediska je zřejmé, že se zavedením přímé volby nedochází k posílení pravomocí prezidenta republiky. Rozhodně ne z formálního hlediska. Ke změně Ústavy ČR dochází pouze v záležitosti způsobu volby hlavy státu. Ústavní zákon ze dne 8. února 2012 zavádí přímou volbu prezidenta (způsob volby, potřebný počet hlasů, podmínky kandidatury apod.) a v žádném ze svých článků tento pozměňovací ústavní zákon nehovoří o případných změnách postavení prezidenta v systému ani o změnách v jeho dosavadních pravomocích. Všechny prezidentovy pravomoci a funkce zůstávají takové, jak je doposud definuje Ústava ČR v původním znění.⁶ „*Volba prezidenta republiky se koná tajným*

⁶ Jedinou změnou v rámci pravomocí prezidenta republiky, kterou přinesl ústavní zákon o přímé volbě prezidenta republiky je, že pravomoc prezidenta republiky „nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a

hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.“ (ústavní zákon č. 71/2012 Sb., čl. 56, odst. (1).

Zůstanu nyní u výkladu ústavního zákona o zavedení přímé volby prezidenta republiky a zaměřím se na samotnou volbu. Přímá volba prezidenta republiky probíhá prostřednictvím většinového hlasování, to znamená, že prezidentem je zvolen kandidát, který získá nadpoloviční většinu všech hlasů. Pokud nikdo takový není, koná se po 14 dnech druhé kolo, ve kterém se utkají dva kandidáti z kola prvního, kteří jako první dva získali nejvíce platných hlasů (ústavní zákon č. 71/2012 Sb., čl. 56, odst. (2), (3). Zákon také uvádí situace, které mohou během sčítání výsledků nastat, zde však není potřeba se jim hlouběji věnovat, neboť zde zmiňuji způsob volby pouze pro přehled. Dále zákon stanovuje aktivní volební právo od 18 let. Hranice 18 let platí také pro toho, kdo navrhuje prezidentského kandidáta, který v tomto případě potřebuje 50 000 podpisů od oprávněných voličů, aby vůbec mohl kandidaturu zahájit. Kandidáta na prezidenta může navrhnou i minimálně 20 poslanců nebo minimálně 10 senátorů (ústavní zákon č. 71/2012 Sb., čl. 56, odst. (5), (6).

3.2. Možné důsledky zavedení přímé volby prezidenta

S přijetím zákona a následném zavedení přímé volby hlavy státu v ČR je spojeno mnoho různých předpovědí různých autorů. Za zmínku stojí i to, že debaty o možných důsledcích zavedení přímé volby prezidenta nevznikají v období před jejím skutečným zavedením, ale jsou předmětem dlouhodobého zkoumání potenciálního dopadu zavedení přímé volby prezidenta v České republice. V následující podkapitole se na tyto názory některých vybraných autorů zaměřím.

Karel Klíma ve své úvaze o přímé volbě prezidenta v ČR hovořil o určitém posunutí prezidentovy politické působnosti, ke kterému dojde díky tomu, že prezident již nebude nadále vycházet z vůle Parlamentu, ale z vůle lidu. To se podle něj samozřejmě neobejde bez jistého posílení prezidentova postavení, neboť legitimitu, kterou mu lid prostřednictvím jeho zvolení přikládá, hlava státu může využít k vytváření jisté prezidentovy politiky. Klíma zde uvádí, že prezident nejen, že nabyde pocitu větší legitimacy svého mandátu, protože byl zvolen lidem, ale může se dostat díky posílení své

bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo“ přerazuje z článku č. 62 do článku č 63 Ústavy České republiky. (ústavní zákon č. 71/2012 Sb., Ústava České republiky).

legitimity a díky případnému vytváření své prezidentské politiky do konfliktu s Parlamentem nebo vládou. A to především v otázkách uplatňování svých významnějších pravomocí, jako je např. sjednávání a ratifikování mezinárodních smluv, jmenování ústavních soudců atd. Na závěr se Klíma věnuje i faktu, že prezident není politicky odpovědný, což by podle něj případně mohlo vést k možnému přechodu k poloprezidentskému systému vládnutí. Uvádí však, že taková změna nastane spíše v parlamentních demokraciích, kde je prezident politicky nebo právně odpovědný (Klíma 2004: 40–41).

Jan Kudrna se v záležitosti zavedení přímé volby zaměřuje na posílení prezidenta z několika různých úhlů pohledu. Uvádí, že o českém prezidentovi se nedá hovořit jako o slabém prezidentovi, ale zároveň se nedá říct, že by mohl bezmezně vládnout. Prezident je totiž tím, kdo realizuje politiku, kterou vláda vytvoří, už jen z toho důvodu, že k výkonu většiny svých významných pravomocí potřebují kontrasignaci vlády. Jsou to právě prezidentské pravomoci, které podle Kudrny určují sílu prezidenta a ne to, jakým způsobem bude zvolen. Zajisté pokud by byl prezident volen přímou volbou občany, nelze se v takové situaci vyhnout posílení jeho pocitu větší legitimity a určité potřeby vytvářet nějakou vlastní politiku. Kudrna, stejně jako Klíma výše, se zmiňuje a příklání k vyřešení otázky neodpovědnosti prezidenta, pokud by byla přímá volba zavedena. Podle něj by se vyřešením této otázky předešlo možným sporům s vládou, ke kterým by mohlo v případě aktivního přímo zvoleného prezidenta dojít (Kudrna 2012: 9–13).

Jan Kysela ve svém článku v podstatě shrnuje dosavadní úvahy a debaty o přímé volbě prezidenta v České republice. Zaměřuje se v tomto článku podobně jako autoři, jejichž názory jsem zmiňovala výše, na to, že přímo volený prezident nemá pravomoci k tomu, aby praktikoval ve své funkci cokoli, co by mu mohlo pomoci k prosazení svých názorů nebo k upevňování či posilování své moci v systému. Podle něj by tomu tak mohlo být v případě, že by měl prezident např. zákonodárnou iniciativu, což by ale znamenalo, že by muselo dojít ke změně Ústavy i v rámci prezidentských pravomocí, a nejen v oblasti způsobu jeho zvolení do funkce. Jediným jeho nástrojem, jak prosazovat svoji politiku nebo své názory či pokusy o zasahování do vládnutí by bylo např. blokování schvalování zákonů v podobě nepodepisování, v podobě stížností u Ústavního soudu nebo nejmenování apod. Uvádí, že přímo zvolený prezident tedy může posilovat svoje působení jen ve vztahu k vládě, kterou by mohl oslabovat (Kysela 2011). Dále Kysela hovoří o tom, že přímá volba je v určitém rozporu s postavením prezidenta v systému, a

to ve smyslu jeho funkce moderátora, garanta stability či rozhodčího při politických krizích, jelikož na těchto věcech nemůže potenciální kandidát stavět volební kampaň. Nemusela by být totiž pro voliče dost atraktivní. Kysela vidí východisko pro zachování „ideálního prezidenta“ v tom, že by jeho kampaň byla dostatečně silná na to, aby v ní slíbil garanci těchto moderačních, stabilizačních a rozhodčích vlastností prezidenta (tamtéž). V úplném závěru svého článku Kysela odkazuje na kontroverzi posílení legitimacy prezidenta přímou volbou a jeho politické neodpovědnosti, stejně jako autoři výše.

Česká politoložka Vladimíra Dvořáková publikovala článek, kde hovoří o tom, že samotné zavedení přímé volby prezidenta republiky povede k pocitu větší legitimacy vítěze prezidentských voleb. Zmiňuje i další riziko, kterým je podle ní možná polarizace společnosti. Přímou zvolený prezident by podle Dvořákové mohl být tak silnou osobností, která by mohla českou společnost silně rozdělovat (Dvořáková 2013).

V závěru této podkapitoly, se zaměřím na to, co na zavedení přímé volby říkají a jaký postoj k této problematice zaujímají, či zaujímali bývalí prezidenti ČR. Václav Havel byl dlouhodobě velkým zastáncem zavedení přímé volby prezidenta. Havel jako jeden z hlavních argumentů uváděl, že prezident by měl být volen přímo, a ne Parlamentem ČR, který, mimo jiné vyslovuje důvěru vládě, ale především se do funkce prezidenta zvoleného Parlamentem ČR promítá stranická soutěživost. Podle něj, by prezident měl být zvolen nezávisle na Parlamentu ČR, aby mohl ve své funkci fungovat jako řešitel politických krizí, moderátor politických sporů, a především vykonávat svoji funkci bez stranické příslušnosti, aby nebyl, jako hlava státu, jakkoli zapojován do stranické soutěživosti (Havel 2002). Havel také hovořil o tom, že pokud dojde k zavedení přímé volby prezidenta republiky, není ani tak potřeba předělávat Ústavu, ale spíše se zaměřit na zrušení neodvolatelnosti prezidenta a zvážit možnost zbavení prezidenta jeho funkce. V jednom z posledních rozhovorů Havel zdůraznil zavedení přímé volby prezidenta jako žádoucí a dobré, podle něj by se lišil typ prezidentovy legitimacy od ostatních ústavních činitelů. Stále zastával názor, že není potřeba měnit ústavu, ale jen zpřesnit výklad některých prezidentových pravomocí (Charvát, Brunnerová, Petřík 2014: 68–70). Havlův nástupce v prezidentské funkci Václav Klaus je úplně opačného názoru. Již před samotným zavedením přímé volby byl proti tomuto kroku, protože podle něj v české parlamentní demokracii nenachází přímá volba tradici a její zavedení poukáže na neschopnost politických stran uspokojit voliče a touto změnou a příslibem přímé účasti

na politickém rozhodování uchlácholit. Považuje přímou volbu za chybu a narůstající populismus politiků. Kritizuje také, že neodchází spolu se zavedením přímé volby ke změně Ústavy v oblasti pravomocí prezidenta, které by podle ně v případě jeho přímého zvolení měly být posíleny. Klaus také upozornil na to, že volbu občanů velmi ovlivní média, která budou podávat své subjektivní názory o kandidátech (tamtéž: 70–71).

Shrnutí

Třetí kapitola se věnuje zavedení přímé volby prezidenta republiky a možným důsledkům, které by mohly s ustanovením zákona o přímé volbě přijít. Snažila jsem se velmi stručně nastínit problematiku přímé volby a to tak, že jsem nejdříve pro přehled uvedla způsob volby nepřímé. Dále jsem se věnovala analýze ústavního zákona o zavedení přímé volby. Stručně jsem popsala průběh volby, podmínky kandidatury apod. a především jsem se snažila poukázat na fakt, že tento ústavní zákon nijak neupravuje, tedy nepřidává ani neubírá žádné pravomoci prezidenta ani nemění prezidentovo postavení v českém politickém systému. V poslední podkapitole jsem uvedla několik autorů, kteří se věnují možným důsledkům zavedení přímé volby prezidenta, a navíc jsem shrnula názory předchozích českých prezidentů, kteří se v minulosti také vyjadřovali k možné změně způsobu volby. K reálným důsledkům zavedení přímé volby se budu věnovat již konkrétně, a to v následující kapitole.

4. Prezident Miloš Zeman

Miloš Zeman se v roce 2013 stal prvním přímo zvoleným prezidentem v historii samostatné České republiky. Nicméně jeho kandidatura v přímé volbě nebyla prvním pokusem o získání funkce hlavy státu. Zeman kandidoval poprvé v roce 2003. V té době už žil jako důchodce na Vysočině, kam odešel z politické scény. Tehdy se kvůli volbě prezidenta vrátil, jako kandidát za stranu ČSSD. Následně pouze nastíním situaci v roce 2003 pro srovnání s rokem 2013, kdy kandidoval na hlavu státu podruhé.

V roce 2003 se konala nepřímá volba prezidenta republiky. Jedním z kandidátů byl i současný prezident Miloš Zeman, tehdy jako zástupce ČSSD. Jeho kandidatuře předcházela řada událostí, které se projeví ve výsledcích volby hlavy státu. Pro Zemana tato volba dopadla neúspěchem, po kterém se definitivně vrátil na důchod na Vysočinu, a to na dlouhých 10 let. A jaký postoj zaujímal tehdejší Miloš Zeman k prezidentské funkci? V lednu 2003 při svém kandidátském projevu na obou schůzích Parlamentu Zeman shrnul své představy o prezidentovi a o tom, co by podle jeho slov měl a neměl do několika bodů. Ve svém projevu nejdříve mluvil o tom, co by prezident neměl. Neměl by tedy napříč politickým spektrem uplatňovat vlastní politiku, která je v rozporu s politikou vlády nebo Parlamentu a používat k tomu jím vybrané politické strany k dosažení své osobní vize, ať už vnitropolitické či zahraničněpolitické. Dále by neměl využívat svého postavení v oblasti pravomocí jmenování do různých funkcí bez náležité konzultace s jinými politickými subjekty. Za třetí by prezident neměl být osobou moralizující a soudící jiné politické aktéry, a to právem i neprávem, neboť je součástí výkonné moci a podle Zemana je za takové osoby částečně zodpovědný (Zeman 2005: 340–342). Další tři body věnuje Zeman tomu, co by prezident měl. A to je zaprvé působení prezidenta jako organizátora politického dialogu, který přináší nestranné názory a akceptuje různé argumenty politických subjektů, zabraňuje špatné informovanosti mezi těmito subjekty a snaží se vyhýbat nedorozuměním. Prezident by byl v takovém případě organizátorem a moderátorem politického dialogu. V této oblasti je podle Zemana hlava státu nezastupitelná. Druhým bodem výčtu, co by prezident měl, je v Zemanově projevu potřeba veta pro prezidenta v oblasti jmenování osob do různých funkcí. Odkazuje se na výrok o potřebě konzultace s ostatními parlamentními subjekty v případě jmenování do funkcí. Podle Zemana by měl mít prezident tzv. personální veto, pokud se domnívá, že kandidát na tuto pozici nevyhovuje. V druhém bodě hovoří o udělování milostí a amnestie. K udělování milostí by si Zeman přál pro prezidenta potřebu kontrasignace, a

k ní ještě souhlas ministra spravedlnosti. Amnestii považuje Zeman za plošnou milost a tvrdí, že udělením amnestie prezident podryvá práci policie, soudců, státních zástupců atd. Posledním bodem, co by prezident měl, je podle Zemanových slov jakési prolomení hranice závistivosti mezi českými občany a následná podpora nadprůměrných podnikatelů, podniků, vědců, sportovců apod. (tamtéž: 342–344).

Prezidentské volby v roce 2003 byly poměrně komplikované, konala se tři kola, jelikož v předchozích dvou Parlament nebyl schopen nalézt shodu v hlasování o vhodném kandidátovi na prezidenta. ČSSD v té době uspořádala stranické referendum, kde byl Zeman vybrán jako kandidát do prezidentských voleb. Tehdy došlo k rozkolu mezi Zemanem a Vladimírem Špidlou, tehdejšíím předsedou sociálních demokratů, který odmítl podepsat Zemanovu kandidaturu, ačkoli na veřejnosti se prezentoval jako jeho podporovatel. ČSSD v závěru Zemanovi, svému stranickému kandidátovi, nevyjádřila dostatečnou podporu. Miloš Zeman se prezidentské volby zúčastnil až ve druhém kole, nicméně neuspěl, a to ani v kole třetím a prezidentem se stal Václav Klaus (Charvát 2014: 81–84). Charvát dále hovoří o komplikovanosti, problematičnosti a nezřetelnosti prezidentských voleb v roce 2003, které se staly jedním z mnoha popudů pro to, aby byla znovu nastolena debata o zavedení přímé volby prezidenta (tamtéž: 81–84).

4.1. Zemanova kandidatura a jeho zvolení 2013

Miloš Zeman v jednom z rozhovorů uvádí dva faktory, které ho přesvědčily k návratu do politiky a ke kandidatuře na prezidenta republiky. Prvním důvodem pro něj bylo jeho okolí, kterého ho tehdy stavělo před výzvu znovu kandidovat v prezidentských volbách. V takové situaci měl Zeman podle svých slov jen dvě možnosti. Přijmout takovou výzvu a buď vyhrát nebo prohrát, nebo tuto výzvu nepřijmout a prohrát. Druhým důvodem pro něj bylo znechucení z upadající úrovně politiky a politiků (Rovenský 2014: 303). V jiném rozhovoru na otázku, proč kandidoval Zeman odpovídá: „*Protože nemám rád amatéry, a když vidím českou politiku, zjišťuji, že se v ní přestali pohybovat profesionálové, zůstali jen amatéři. A druhý důvod je ten, že si vážím podpory občanů a prezidentskou kandidaturu jsem přijal, až když jsem dostal prvních padesát tisíc podpisů. Přijímám podporu z rukou těchto občanů, nikoliv z rukou jakékoli strany*“ (Čermák 2013: 172).

V době, kdy Miloš Zeman oznámil kandidaturu do prezidentských voleb, nebyl velkým favoritem. Jeho pozice se výrazně zlepšila v létě 2012, tehdy se v průzkumech dostal na pozici favorita spolu s Janem Fischerem. Kampaň byla postavena na prezentaci Zemana jako záruky silného politika s dlouholetými zkušenostmi, který bude na Hradě stabilním prvkem pomáhajícím pozvednout ČR z finanční a hodnotové krize. „*Samotnou prezidentskou kampaň postavil Zeman na krajských mítincích, návštěvách výrobních podniků a veřejných debatách. Tematicky rezonovala hlavně ekonomická situace, politická deziluze a kritika vlády.*“ (Joachymstál 2014: 169). Zeman v kampani využil všech dostupných marketingových prostředků. Co se týče médií, soustředil se především na noviny a televizi, téměř vůbec nevyužíval internetová média a sociální sítě. Tato skutečnost mu však nebyla na škodu, jelikož podle průzkumů jeho volebního týmu byli jeho typickými voliči lidé, kteří k tzv. moderním médiím nemají tak kladný vztah jako současné generace mladých voličů (tamtéž: 171). Průběh celé Zemanovy kampaně byl zveřejňován na webových stránkách www.zemannahrad.cz, kde byla dostupná ucelená forma jeho předvolebních slibů a představ o tom, jak by v případě svého zvolení vykonával funkci hlavy státu. Dnes tato stránka neexistuje a neexistuje ani žádná ucelená forma nebo shrnutí Zemanových předvolebních slibů. Veškeré závazky, které Miloš Zeman dal svým voličům v předvolební kampani, jsou dohledatelné již pouze v jednotlivých televizních a rozhlasových debatách a v internetových archivech (Venturová 2015).

V inauguračním projevu, který Miloš Zeman přednesl po složení prezidentského slibu, hovořil o třech základních cílech, kterých by chtěl jako prezident dosáhnout. Jako první cíl si stanovil „*uklidnění a stabilizaci české politické scény*“ („Inaugurace Miloše Zemana“ 2013). Jeho vize byla taková, že jako prezident, který není spojený s žádnou politickou stranou, bude působit jako neutrální moderátor a organizátor politického dialogu, aniž by při tom dělal rozdíly mezi stranami, a že nehodlá vystupovat jako soudce, ale jako prostředník. Díky dialogu všech relevantních subjektů by chtěl přispět ke zlepšení politické situace v ČR. Druhým cílem nového prezidenta byly tzv. „*ostrovky pozitivní a negativní deviace*“ (tamtéž). V oblasti pozitivních ostrovů je pro Zemana důležitá podpora osobností nadprůměrných výkonů, tedy těch, kteří svým celoživotním dílem jakkoli přispívají k vývoji ČR, ať už se jedná o oblast podnikání (ti, kteří investují a vytváří nová pracovní místa, přispívají tím ke snižování nezaměstnanosti, řádně platí daně apod.), vědy, kultury, školství nebo sportu. V návaznosti na to slibuje zvýšení počtu

udělených státních vyznamenání právě těmto pro ČR prospěšným lidem. Z pohledu negativních ostrovů deviace je podle Zemana potřeba bojovat proti kmotrovské mafii, čehož chce dosáhnout tím, že bude prosazovat u poslanců a senátorů zákon o prokázání původu příjmů a majetku a odebrání nelegálně získaného majetku. Ač si uvědomuje, že jako prezident nemá zákonodárnou iniciativu, bude v tomto směru vůči poslancům a senátorům velice aktivní. Dalším ostrovem negativní deviace jsou pro něj neonacistické skupiny, které se počínají vytvářet v české společnosti čím dál častěji a jejichž ideologie je pro něj nástrojem ke zničení české společnosti. Posledním ostrovem této prezidentovi představy o negativních ostrovech deviace jsou česká média, respektive jejich podstatná část, která podle něj vymývají mozky českému národu a uvádí častokrát nepravdivé informace. V závěru slibuje podání přátelské ruky všem, kteří budou považovat jeho cíle za důležité, a to bez ohledu na politickou příslušnost (tamtéž).

4.2. Miloš Zeman a vláda

Téhož roku, kdy byl Miloš Zeman zvolen do funkce prezidenta ČR, došlo k demisi vlády, kterou tvořila koalice ODS, TOP09 a LIDEM, v čele s premiérem Petrem Nečasem (ODS). Tato koalice začala po podání demise jednat o ustanovení vlády ve stejném složení stran, kdy se předsedkyní nově vzniklé vlády měla stát Miroslava Němcová, v té době místopředsedkyně ODS a předsedkyně Poslanecké sněmovny. Tento návrh bývalé koalice podporovalo 101 poslanců, tedy zde byla tedy reálná možnost, že by tato nově vzniklá vláda získala důvěru PS a nemusely by se konat předčasné volby. Nicméně opoziční strany ČSSD, KSČM a VV chtěly předčasné volby, stejně tak se tímto názorem netajil Miloš Zeman. Jako argument Zeman uvedl, že bývalá vláda není vládou, která vzešla ze svobodných voleb. Jmenování vlády v čele v Miroslavou Němcovou považoval za druhou možnost, jelikož měl v úmyslu jmenovat úřednickou vládu Jiřího Rusnoka, jak se nakonec stalo, a věřil, že tato nově jmenovaná vláda uspěje při vyjadřování důvěry PS (Just 2014: 190–193). Jmenování Rusnokovy vlády vyvolalo velkou vlnu kritiky ze strany nejen bývalé koalice, ale i v řadách odborníků. Podle Justa Zeman tímto krokem sice neporušil Ústavu, která mu připisuje pravomoc jmenovat vládu a jejího předsedu, ale rozhodně odbočil od předpokladu, že prezident jmenuje vládu, která má potenciál pro to, aby získala důvěru v PS. Rusnokově vládě se nepodařilo získat důvěru PS, což Zeman mohl dost dobře předpokládat v případě, že bývalá vládní koalice měla pro vytvoření nové vlády podporu již zmiňovaných 101 poslanců. V neposlední řadě

Just uvádí, že Zeman porušil svůj vlastní výrok o tom, že i když má prezident právo vybrat premiéra, nevybral by člověka, který by neměl šanci získat důvěru PS. Podle Zemana nebylo jmenování této vlády zbytečné. I když nezískala důvěru PS podala následně demisi a fungovala jako vláda pověřená svým výkonem až do předčasných voleb, kterých chtěl Zeman docílit, a které se tímto přiblížily (tamtéž 190–193). „*Vyhodnotíme-li Zemanovu roli při jmenování Rusnokovy vlády, musíme konstatovat, že Ústavu jako takovou prezident svým krokem neporušil. Zajisté ale narušil (nebo spíše nerespektoval) základní mechanismus, na němž stojí každý demokratický parlamentní režim, a sice že vláda vychází z většiny v zákonodárném sboru. Je otázka, nakolik prezident má být tím arbitrem, kdo rozhodne, která většina má legitimitu a která už ji nemá*“ (tamtéž: 194).

Podle některých odborníků se v tomto kroku Miloše Zemana projevuje dopad přímé volby prezidenta, kterému se dostává pocitu větší legitimacy. Politolog Josef Mlejnek v rozhovoru pro *idnes.cz* uvádí, že i když Zeman neporušil Ústavu, rozhodně se tím odchýlil od logiky parlamentního systému, kdy by nová vláda měla vzejít z parlamentní většiny. Mlejnek tvrdí, že se prezident prostřednictvím vlády Jiřího Rusnoka pokoušel o převzetí vládnutí do předčasných voleb a dodává, že tento Zemanův krok představuje chování prezidenta ne poloprezidentského, ale až prezidentského režimu (Jiříčka 2013).

Brunclík a Kubát ve svém článku pro Sociologický časopis hovoří v souvislosti se jmenováním Rusnokovy vlády o oprávněných obavách z pocitu větší legitimacy přímo zvoleného prezidenta. Autoři nevyklučují, že by v oblasti jmenování vlády své pravomoci nepokoušel posilovat i nepřímo zvolený prezident, nicméně argumentují faktem, že Miloš Zeman tímto krokem potvrdil téměř veškeré obavy, které panovaly před zavedením přímé volby hlavy státu. Podle nich sice nelze s jistotou říci, že by se Zeman pokoušel reálně vládnout, ale je jasné, že hledal mezery v Ústavě a prostor k tomu, aby prostřednictvím prezidentského postu jmenoval vládu, která se skládala z osob jemu sympatických, které by mu umožnily prosazovat svoji moc a posilovat tak svoje postavení v politickém systému (Brunclík, Kubát 2012: 625–646).

4.3. Miloš Zeman a Parlament

Během předvolební kampaně bylo možné zaznamenat jedno ze Zemanových poslání a to, že se hodlá pravidelně účastnit schůzí jak PS, tak Senátu. Tohoto posláním se

Zeman dodnes drží, jelikož PS i Senát navštěvuje poměrně často. Rozhodně častěji ve srovnání se svými předchůdci Havlem a Klausem. Na schůzích komor Parlamentu je při prezidentově přítomnosti věnován čas jeho proslovu či komentáři k probírané problematice. Jak Zeman sliboval, tak koná, tedy účastní se schůzí komor Parlamentu, aby neztratil přehled a nadhled. Na co bych chtěla v této části práce věnující se vztahu prezidenta a Parlamentu poukázat, je požadavek, který Miloš Zeman v nedávné době vyslovil v jednom z rozhovorů. Zeman hovořil o tom, že by si přál, aby prezidentovi byla svěřena zákonodárná iniciativa, tedy možnost předkládat návrhy zákonů. Zároveň dodal, že pokud bude znovu zvolen prezidentem a nebude vyslyšeno jeho přání disponovat zákonodárnou iniciativou, bude potom apelovat na poslance a senátory, aby jeho zákony prosazovali na půdě Parlamentu a předkládali je za něj. Na Zemanův výrok reagoval premiér Bohuslav Sobotka odmítnutím. Podle něj existuje dost institucí, které mohou navrhovat zákony a následně promlouval za celou sociální demokracii, která si podle něj nepřeje, aby byla pozice a moc prezidenta posilována za každou cenu („Zeman by chtěl...“2017).

4.4. Miloš Zeman a zahraniční politika

V první části této podkapitoly se budu věnovat zahraničně politickým ambicím prezidenta směřovaných na Východ, konkrétně do Číny a Ruska. Svůj postoj vyjadřuje mimo jiné v rozhovoru pro časopis Reflex z roku 2015. „*Za nejdůležitější považuji Čínu, jež podle určitých predikcí ekonomicky předstihne do tří let Spojené státy. Čína, to je obrovský trh, a kdo na něj přijde první, bude mít komparativní výhodu. Kdo se bude neustále zaklínat lidskými právy a stýkat se s dalajlamou přijde, až to nejlepší bude vybráno...*“ (Pečinka 2015). Zeman se dlouhodobě netají sympatiemi k Číně a považuje ji do budoucna za jednoho z nejvhodnějších obchodních partnerů pro ČR. V této části o zahraniční politice a Miloši Zemanovi se však chci věnovat kauze, která vnesla do české společnosti rozruch a dala vzniknout nemálo protestům proti Zemanově „čínské politice“. Tato záležitost se nesla v duchu narušení dobrých mezinárodních vztahů s Čínou, kterou Miloš Zeman během působení ve své funkci navštívil a kam odjížděl se slovy, že se odjíždí od Číňanů naučit, jak stabilizovat společnost. K narušení těchto vztahů došlo při návštěvě tibetského duchovního dalajlamy, kterého přijal na ministerstvu kultury Daniel Herman. Zeman ho zkritizoval se slovy, že by jako člen vlády měl respektovat vládní politiku. Premiér Sobotka konstatoval, že jde o Hermanovo rozhodnutí, s kým se

hodlá setkávat („Herman se setkal...“ 2016). V reakci na setkání ministra kultury Hermana s dalajlamou vydal Hrad tiskovou zprávu Společné prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky, tedy prezidenta ČR, předsedy vlády, předsedy PS a předsedy Senátu. *„Jako nejvyšší ústavní činitelé České republiky chceme společně prohlásit, že naše země při naplňování své dlouhodobé politiky vůči Čínské lidové republice vychází z principů strategického partnerství mezi oběma zeměmi a ze vzájemného respektu ke svrchovanosti a územní celistvosti Čínské lidové republiky, jejíž je Tibet součástí. Vztahy obou našich zemí a jejich výrazný rozvoj považujeme za velmi přínosné a užitečné pro obě strany a jsme přesvědčeni o tom, že je v zájmu České republiky tyto vztahy i nadále intenzivně rozvíjet. Osobní aktivity některých českých politiků nejsou výrazem změny oficiální politiky České republiky a považovali bychom za nešťastné, aby takto byly kýmkoliv vnímány“* (Hrad.cz 2016). Komentář k této záležitosti poskytl např. předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský, který se proti tomuto kroku nejvyšších ústavních činitelů ohradil. Podle něj za celou dobu samostatné ČR nikdy nedošlo k vydání takového prohlášení a považuje je za bezprecedentní a potřebné v případě opravdové krize nebo ohrožení státu. Celou tuto kauzu komentuje v duchu úplného vytracení se étosu, který zůstával v české polistopadové společnosti, a který tímto krokem rázně a náhle vymizel (Kreč, Prchal 2016). Prohlášení nejvyšších ústavních činitelů nelze připisovat pouze Zemanovi, nicméně nelze přehlédnout, že tato kauza není spojená s jeho nákloností a podporou čínsko-českých vztahů. Jak dokonce sám tiskový mluvčí prezidenta republiky Jiří Ovčáček v jednom z rozhovorů uvádí, že prezident ministra kultury před setkáním s dalajlamou varoval. Zeman se následně nechal slyšet, že by měl být Herman odvolán z funkce ministra kultury, protože poškodil české vztahy s Čínou. Bohuslav Sobotka však pojal prezidentův návrh pouze jako doporučující (ceskatelevize.cz 2016). Do paměti české veřejnosti se vtiskla také kauza související s kritikou amerického velvyslance v ČR Andrew Schapira, který vyčítal Zemanovi účast na oslavách konce války v Moskvě, kam Zeman přijal pozvání jako jediný z nejvyšších státníků z celé EU. Informace o této kauze se objevily i v zahraničním tisku, a to ve Spojených státech či dokonce v Asii. Zeman se k výroku Schapira vyjádřil v knize rozhovorů, která vyšla v roce 2016. Zeman: *„Nedovedu si představit, že by český velvyslanec ve Washingtonu radil americkému prezidentovi, kam má cestovat. A nenechám si mluvit do plánu svých zahraničních cest žádným velvyslancem (...) Obávám se, že po tomto prohlášení má naopak velvyslanec Schapiro dveře na Hrad zavřené“* (Zeman citován in Panenka 2016: 70). Proč je Zeman kritizován za sympatie s Čínou a

Ruskem? Hlavním důvodem, na kterém se shoduje většina odborníků, je skutečnost, že výrazným přikláněním se k východní politice Zeman narušuje dlouhodobou orientaci české zahraniční politiky směrem na Západ, především spolupráci s organizacemi jako jsou OSN, NATO a v neposlední řadě EU. Tato stanoviska vychází z koncepce zahraniční politiky ČR vydané ministerstvem zahraničí v roce 2015. Tato koncepce sice hovoří o spolupráci ČR a Ruska a rozvíjení tohoto vztahu, nicméně je zde důležitou podmínkou to, jak Rusko bude na mezinárodním poli vystupovat a dodržovat mezinárodní smlouvy a úmluvy. V samém závěru je mimo jiné uvedeno, že tuto koncepci má pravomoc naplňovat a vykonávat výhradně ministerstvo zahraničí (Ministerstvo zahraničí ČR 2015). Prezident má sice v rámci mezinárodní politiky silné postavení, a to ve smyslu reprezentanta ČR na mezinárodní úrovni a náleží mu pravomoci v oblasti podepisování či vyjednávání mezinárodních smluv, nicméně není na místě, aby prezident svým jednáním jakkoli vybočoval od zahraničně politické orientace země, např. prosazováním svých zájmů či názorů o fungování koncepce zahraniční politiky. Vít Dostál v Agendě pro českou zahraniční politiku ve svých doporučení na rok 2016 dokonce vyzývá vládu, aby se od prezidentových stanovisek týkajících se zahraniční politiky distancovala. *„Vláda by se měla jasně distancovat od projevů prezidenta, které nejsou v souladu s její zahraniční politikou. Poškození renomé ČR ze strany prezidenta se musí být vláda schopna věcně postavit. Nelze se schovávat pouze za zdůrazňování rozdílu mezi rétorikou Hradu a oficiální zahraniční politikou. Bez soustavného vysvětlování vládní pozice veřejnosti i zahraničním partnerům zůstane česká diplomacie nečitelná. Této úlohy by se měl kromě ministra zahraničních věcí zhostit také premiér. V konzultačních schůzkách ústavních činitelů je vhodné pokračovat. Nelze nicméně předstírat, že by díky nim bylo dosaženo konsenzu v širokém spektru zahraničněpolitických otázek.“* (Dostál 2016: 80).

Nyní se dostávám k druhé části podkapitoly zabývající se Milošem Zemanem a zahraniční politikou, kterou tvoří problematika migrační krize. Přáním Zemana je podle jeho vlastních slov z rozhovoru pro Reflex, který jsem zmiňovala u problematiky Číny, přesně: *„Armádu na hranice, vracet všechny ilegální imigranty a rozhodně je nepouštět do vnitrozemí.“* (Pečinka 2015). Těmito slovy lze obecně shrnout Zemanovy postoje k řešení migrační krize, se kterou se v posledních letech Evropa potýká. Zeman za své vyhraněné názory o muslimech a islámu sklízí kritiku. V této části práce však nechci více rozebírat Zemanovy názory na imigranty, muslimy a islám, ale chci poukázat na událost z roku 2015. Ta se přesně netýká zahraniční politiky, ale poměrně úzce s ní souvisí. Při

Zemanově projevu na Albertově ku příležitosti státního svátku 17. listopadu se společně se Zemanem na podiu objevil Martin Konvička, předseda hnutí Islám v ČR nechceme („Projev Miloše Zemana...“ 2015). Prezident se poté stal terčem kritiky v české společnosti, především ze stran jeho odpůrců. Tímto chci poukázat na to, že ačkoli se Zeman později od názorů Martina Konvičky distancoval, fakt, že vůbec veřejně vystoupil se členem extremistické nacionalistické skupiny, nevrhá na něj jako na hlavu státu moc dobré světlo. Při nejmenším se tato událost rozchází se Zemanovým předsevzetím ze svého inauguračního projevu, kdy, jak jsem zmiňovala výše, upozorňuje na boj s neonacistickými skupinami, které by mohly zničit českou společnost. Miroslava Němcová v rozhovoru pro Reflex označila tuto událost a Zemanovo chování jako „nůž do srdce velké části občanů“. Podle ní Zeman od svého nástupu do funkce místo toho, aby českou společnost stmeloval a napravoval, narušuje stabilitu politické scény, prohlubuje krizi politického systému a zasazuje mu nové rány (Němcová 2015).

4.5. Miloš Zeman a další pravomoci

V této podkapitole uvedu příklad, kdy došlo k nejasnému výkladu prezidentových pravomocí, tentokrát ne z Ústavy, ale pravomocí, které plynou z jiného zákona. Jak jsem uvedla v druhé kapitole, pravomoci prezidenta nejsou omezeny pouze na konkrétní položky uvedené v Ústavě. Prezidentovi mohou pravomoc ukládat mimo jiné i některé zákony z různých sbírek zákonů. Konkrétně budu hovořit o zákoně o vysokých školách, ve kterém je uvedeno „*Profesorem pro určitý obor jmenuje prezident republiky toho, kdo byl na jmenování profesorem navržen vědeckou nebo uměleckou radou vysoké školy v souladu s § 74.*“ (zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách § 73 odst. (1)). Zákon hovoří o jmenování prezidentem, a to je jediná část, kde je prezident zmiňován. Z tohoto zákona tedy prezidentovi neplyne žádná pravomoc rozhodovat o tom, kdo se může profesorem stát a kdo ne, nýbrž toto rozhodování náleží orgánům vysoké školy v rámci akademické obce. Navzdory tomu prezident Zeman v roce 2013 a 2015 odmítl jmenovat některé osobnosti, které byly na navržení na titul profesor, a to z důvodů, které byly osobního charakteru a vycházely z jeho vlastního úsudku. Ani Ústava ČR neukládá prezidentovi žádné pravomoci o rozhodování v této záležitosti. „*Z ústavního hlediska je nepřijatelné, aby prezident rozhodoval, které svoje zákonné nebo ústavní povinnosti bude plnit. A bude-li je plnit, za jakých podmínek. Ústava prostě nedává prezidentovi právo vybírat si pravomoci a povinnosti podle svého gusta. Prezident dokonce nemá ani*

legislativní iniciativu, aby mohl navrhnout změny zákonů.“ (Pehe 2014). Tímto krokem Miloš Zeman pohoršil nejen českou společnost, ale především akademickou obec.

Shrnutí

Čtvrtá kapitola již podle názvu napovídá, že se celým jejím rozsahem věnuji prezidentu Miloši Zemanovi. Vybrané případy, které v rámci kapitoly analyzuji jsem rozdělila do jednotlivých podkapitol. Výběr těchto případů jsem uskutečnila na základě provázanosti s druhou kapitolou. V rámci vztahu s vládou se věnuji případu jmenování Rusnkovy vlády, v oblasti vztahu s Parlamentem se věnuji Zemanově přání mít zákonodárnou iniciativu. Část prezident a zahraniční politika jsem rozdělila na dvě poloviny, kdy v první se věnuji Číně a Rusku a v druhé nastiňuji problematiku migrační krize spojenou s případnými sympatiemi prezidenta s extremistickými skupinami. Poslední kapitola je věnována příkladu, kdy prezidentovi pravomoci kromě Ústavy definují i jiné zákony. Jedná se o případ (ne)jmenování profesorů, za což se Zeman dočkal kritiky nejen z akademické sféry.

5. Dopady a důsledky zvolení Miloše Zemana v přímé volbě

V poslední kapitole této práce se zaměřím na komentáře, názory a ohlasy po zavedení přímé volby prezidenta, v které byl Miloš Zeman zvolen.

Michal Kubát hovoří o skutečnosti, že změna způsobu volby hlavy státu nezpůsobila změnu postavení prezidenta v politickém systému, nicméně zvolení Miloše Zemana podle něj znamenalo především posílení přímé volby samotné, a to pouze politicky, nikoli mocensky (Kubát 2013: 54). Dále zdůrazňuje rozdíl mezi politickým vlivem a reálnou exekutivní mocí, neboť prezident žádnou reálnou pravomocí vládnout nedisponuje, ta náleží vládě a jejímu předsedovi. Realita se však v případě Zemana liší. „...*prezident Zeman podle ústavy sice vládnout nemůže, ale reálně vládl, a to prostřednictvím Rusnokovy vlády, kterou si v červenci 2013 sám jmenoval, a to proti vůli poslanecké sněmovny.*“ (tamtéž: 55). Případ jmenování Rusnokovy vlády v červenci 2013 Kubát zmiňuje v souvislosti s jeho argumentem o rozdílu mezi pozitivním a negativním vládnutím. Tedy rozdíl mezi opravdovým podílem na výkonné moci a mezi ovlivňováním politických aktérů. Nakonec dochází k závěru, že Zeman sice reálně vládl, ale rozhodně ne pozitivně (tamtéž: 55).

Bývalý předseda Senátu Petr Pithart v nedávné době hovořil o zavedení přímé volby jako o chybě. Podle něj je kombinace silného prezidentského mandátu a slabých prezidentských pravomocí nechtěná, a to především, že prezident není odvolatelný, což přispívá k dalšímu posilování jeho legitimacy. Označil prezidenta vzešlého z přímé volby za neodvolatelného monarchu (ceskatelevize.cz 2016). Tento krok považují za chybu i někteří současní lídři politických stran. V debatě na Univerzitě Karlově označil zavedení přímé volby za chybu např. Miroslav Kalousek (TOP09), Pavel Bělobrádek (KDU-ČSL) nebo poslanec Zbyněk Stanjura (ODS) (novinky.cz 2017).

Vladimíra Dvořáková ve svém článku hodnotí první tři roky Zemana ve funkci, kde v první řadě naznačuje nevhodnost zavedení přímé volby. Nejen, že došlo k tomu, že přímo volený prezident se silnější legitimitou není jakkoli odvolatelný, protože neproběhly žádné změny v Ústavě, ale především podle ní došlo k oslabení vlády vůči parlamentu. Dvořáková zde zmiňuje jmenování Rusnokovy vlády, které řadí mezi pokusy o posunutí českého parlamentního režimu k poloprezidentskému. Dalším takovým pokusem bylo podle ní i odmítnutí jmenování profesorů, jelikož tím podle Dvořákové Zeman porušil slib, který složil při nástupu do prezidentské funkce, a to zachování

ústavnosti a dodržování zákonů. V případě jmenování profesorů není prezident oprávněn rozhodovat, ale podle autorky podle zákona povinen profesory jmenovat. Dodává, že prezident si nemůže vybírat, které zákonné povinnosti bude vykonávat, a které ne. Dvořáková se vyjadřuje i k problematice zahraniční politiky a v kontextu mezinárodní uprchlické krize Zeman podle ní „...dokázal využít mediální prostor, v němž je složitá mezinárodní situace interpretována často ve zjednodušené až propagandistické podobě jako souboj ‚dobra a zla‘ (...) Zemanovy nejrůznější návrhy a stanoviska ovšem nejsou v zásadě namířeny na řešení složité situace (...) jde tedy spíše o vyvolání krátkodobé mediální pozornosti, odvedení pozornosti od vnitřních vážných problémů, posilování mobilizačních prvků politiky...“ (Dvořáková, Žák 2016).

Zuzana Roithová byla protikandidátkou Miloše Zemana v prvním kole prezidentské volby v roce 2013 a v jednom z rozhovorů hovoří o tom, že nikdo nečekal, jak moc bude Zeman přeměňovat politickou kulturu a instituci prezidenta republiky. Roithová také kritizuje Zemana za zásahy do zahraniční politiky ČR a přeměňování její orientace, dále že vystupuje s extremisty, a především rozděluje českou společnost. Podle ní není prezidentem všech, což bylo jeho hlavním cílem. Uvádí, že Zeman by měl jako prezident společnost stmelovat a hledat kompromisy, a ne svými vyhraněnými politickými názory prohlubovat případné rozdělování společnosti. Nelíbí se jí ani Zemanova vulgární vystupování „*Tou hlavní povinností je určitě nevytvářet v zemi pocit, že je možné říkat nepravdy, že je přípustné se za chyby, kterých se může každý politik dopustit, neomluvit, nedělat korekce a mluvit takovým jazykem, kterým si nepřejeme, aby jím mluvily naše děti ve školách.*“ (ceskatelevize.cz 2017).

Politolog Jiří Pehe v jednom ze svých článků hovoří o „neveřejnoprávním prezidentovi.“ Tento článek pojednává o Hovorech z Lán, pravidelných rozhovorech s prezidentem. Pehe zde na základě toho shrnuje vlastními slovy charakteristiku současného prezidenta: „*Od nástupu do funkce se chová jako soukromník, který si vykládá prezidentské pravomoci po svém, nerespektuje zahraničně-politickou linii vlády, rozdává vyznamenání těm, kdo ho podpořili v prezidentské kampani, nechá se dopravovat ze státních cest letadly nejbohatších podnikatelů. O intelektuálech, kteří ho kritizují mluví jako o ‚lumpenkavárně‘, hlasité projevy nesouhlasu tisíců občanů odbude coby řev neandrtálců.*“ (Pehe 2014).

5.1. Debata o poloprezidentském systému

V závěru této práce se budu věnovat debatě o změně politického systému České republiky. Jak víme, Česká republika je Ústavou definována jako parlamentní systém, nicméně po zavedení přímé volby hlavy státu, především po nástupu Miloše Zemana, jakožto prvního přímo zvoleného prezidenta v historii samostatné České republiky, se mnoho autorů zabývá myšlenkou, jestli se český politický systém neocitá na hranici mezi parlamentarismem a poloprezidencialismem nebo jestli se díky přímo volenému prezidentovi poloprezidentským již nestal.

Miloš Brunclík hovoří o posunu České republiky k poloprezidentskému systému, ale argumentuje tím, že zavedení přímé volby prezidenta doprovázené posílením legitimacy hlavy státu není hlavní příčinou tohoto jevu. Podle něj tato debata totiž probíhala již v předchozích letech za vlády prezidentů Havla a Klause, kteří byli voleni nepřímo, a to komorami Parlamentu ČR. Podle něj se ani tehdy nedalo o České republice říct, že by měla prezidenta málo aktivního (Brunclík 2013: 74–75).

Michal Kubát svými argumenty poukazuje na skutečnost, že český politický systém s poloprezidencialismem nemá společného takřka nic. Uvádí, že prezident nemá žádnou reálnou výkonnou moc, vláda mu podřízena není a prezident nemůže stanout v jejím čele. Český systém zůstává parlamentním, neboť pouhé zavedení přímé volby z něj poloprezidentský nevytváří. K takovému přechodu je podle Kubáta potřeba mnohem více změn. Jeho úvahy lze zakončit slovy: *„Je to parlamentní režim, ovšem značně nestabilní, nefunkční a deformovaný. Přímá volba prezidenta jej nezrušila, nanejvýš prohloubila jeho deformaci a nefunkčnost. Tento neblahý stav byl ještě zhoršen svévolným politickým jednáním Miloše Zemana, které začal uplatňovat hned po svém uvedení do úřadu v roce 2013.“* (Kubát 2013: 54–55).

Najdou se ovšem i autoři, kteří hovoří o České republice jako o poloprezidentském režimu. Jedním z nich je např. Štěpán Drahoukoupil, který zmiňuje silnou osobnost Miloše Zemana jako prezidenta, který přebíral moc vlády (zmiňuje zde právě záležitost se jmenováním Rusnokovy vlády). Tuto vládu pak následně pověřoval úkoly. Zeman podle něj posiluje v roli prezidenta a zároveň svým jednáním oslabuje roli premiéra, neboť nebyl zvolen parlamentní většinou, ale lidem. Drahoukoupil uvádí: *„Český poloprezidentský systém se již od samého začátku ocitl v nelehké situaci.“* (Drahoukoupil 2013).

Tuto kapitolu zakončím interpretací společného článku autorů Brunclíka a Kubáta, kde se věnují politickým systémům Polska, ČR a Slovenska. Autoři zde zmiňují, že po zavedení přímé volby hlavy státu debata o českém politickém systému nabyla větší intenzity. Před rokem 2012 bylo sice zřejmé, že prezident zaujímá v politickém systému ČR významnou pozici, ale nikdy se nevyskytla tak intenzivní debata o parlamentarismu a poloprezidencialismu v ČR jako po roce 2012, především po zvolení Miloše Zemana v lednu 2013 (Brunclík, Kubát 2014). V článku rozdělují české autory do jednotlivých skupin podle jejich názorů na věc. Uvádí zde např. Kyselu, Wintra, Cabadu nebo Vodičku, kteří ještě před rokem 2012 zastávají názor, že český politický systém je parlamentním, i když v něm má prezident své specifické a relativně silné postavení. K tomuto názoru lze přiřadit dále např. právníky Gerlocha nebo Klímu. Po zavedení přímé volby se skutečně začínají objevovat úvahy o tom, že by ČR mohla postupně k poloprezidencialismu přejít, k tomuto tvrzení se přiklání např. Kysela. Další autoři se s jeho názorem ztotožňují, nicméně uvádí, že možná změna politického režimu může nastat až za delší dobu, jelikož od zavedení přímé volby prezidenta, která by měla být považována za důvod k přeměně politického systému, uplynula teprve krátká doba. V části článku o České republice Brunclík a Kubát konstatují fakt, že již nyní převažují názory, že český politický systém zůstane dále parlamentním (tamtéž 2014).

Shrnutí

Pátou závěrečnou kapitolu jsem rozdělila do dvou částí. První část jsem věnovala názorům různých autorů a osobností na důsledky přímé volby a její dopad na českou politickou scénu a společnost. Tato část mi přijde velmi vhod při shrnutí v závěru mé práce. V druhé části se pak stručně věnuji debatě o poloprezidentském systému. Respektive jestli a jak se změnil politický systém v ČR po zavedení přímé volby, jestli si ČR zachovává parlamentní tradici, nebo se podobá a je na cestě k režimu poloprezidentskému.

Osobně si myslím, že se Zeman velice odklonil od svých předvolebních představ a přání, jakým by chtěl být prezidentem. Sice se stále prezentuje jako prezident všech deseti milionů, ale zároveň svým chováním častokrát veřejnost pobuřuje, což vede k jejímu postupnému rozdělování. Také si nemyslím, že by Zeman v roli prezidenta působil jen jako moderátor politické scény, neboť je velmi aktivní a nebojí se prosazovat si své, a to mnohdy velice temperamentním až arogantním chováním. Myslím si, že ať je prezident jakkoli výraznou osobností, měl by se ve svém úřadu více zamýšlet nad tím, co

na veřejnosti říká nebo dělá. Miloš Zeman nechodí daleko pro vulgární výrazy a urážky jeho kritiků či lidí, kteří s ním nesouhlasí. Prezident, jako reprezentant státu a společnosti by měl jít příkladem nejen ve slušném chování, ale také v tom, že si nemůže dovolit, co se mu zachce a ke komu se mu zachce. To, že Zeman několikrát nerespektoval zákony, popřípadě ústavní zvyklosti, je podle mého názoru o něco málo horší než to, že se prezident odkloňuje od zahraničně politického směřování ČR nebo že hovoří vulgárně na veřejnosti. Zeman je opravdu výraznou osobností české politické scény, a to, že se díky němu mění postavení prezidenta v politickém systému a je posilována jeho legitimita není způsobeno jen zavedením přímé volby. Proto tuto změnu nepovažuji za chybu, nicméně si myslím, že taková změna s sebou nese potřebu dalších změn a upřesnění, např. otázka prezidentovy politické odpovědnosti. Podle mého je pozice prezidenta posilována hlavně, a především díky samotnému Zemanovi. Otázkou je, zda se skutečnost, že se prezident pokouší prosazovat svoji vlastní politiku a své názory a postoje udrží český politický systém v podobě parlamentního režimu a jak daleko takovou věc nechají jiné složky státní moci zajít. V případě, že Zeman v úřadu prezidenta setrvá další funkční období, můžeme dle mého názoru očekávat, že jeho postavení bude nadále sílit společně s jeho pocitem větší legitimacy. Pak se nabízí otázka, jak se bude podoba českého politického systému dále vyvíjet.

Závěr

V mé bakalářské práci jsem se věnovala tématu postavení prezidenta v politickém systému a důsledkům zavedení přímé volby v ČR. Konkrétně jsem se zaměřila na prvního přímo zvoleného prezidenta Miloše Zemana a na případy, díky kterým jsem chtěla dokázat, že Miloš Zeman po svém zvolení v přímých volbách posiluje postavení prezidenta v českém politickém systému.

Práci jsem tematicky rozdělila na teoretickou, ústavně právní a praktickou část. V první části, která zahrnuje kapitolu číslo jedna, jsem definovala a následně uvedla rozdíly mezi parlamentním a poloprezidentským režimem. Podrobněji jsem se věnovala postavení prezidenta v parlamentním systému a také jsem uvedla informace o fungování českého parlamentarismu. Druhá kapitola spadá do ústavně právní části, kde jsem analyzovala postavení prezidenta a jeho pravomoci a povinnosti plynoucí z Ústavy ČR. Podrobněji jsem rozebrala pravomoci ze čtyř oblastí. Jednalo se o vztah prezidenta a vlády, vztah prezidenta a parlamentu, působení prezidenta v rámci zahraniční politiky, a nakonec jsem uvedla, že existují další pravomoci a povinnosti hlavy státu, které plynou z různých dalších zákonů. Do ústavně právní části práce spadá i první polovina třetí kapitoly, kde se věnuji rozboru zavedení přímé volby prezidenta republiky. Praktickou část představuje zbytek mé práce, kde se snažím najít odpovědi na mé výzkumné otázky a potvrdit své teorie o posilování postavení prezidenta v českém politickém systému a pocitu větší legitimacy hlavy státu. Věnuji se možným důsledkům, které by mohly po zavedení přímé volby nastat, a to ve zbytku třetí kapitoly. Čtvrtá kapitola je věnována prezidentu Miloši Zemanovi, kde jsem na vybraných případech tematicky korespondujících s rozbohem prezidentských pravomocí v druhé kapitole analyzovala jednání Miloše Zemana, a díky kterým mohu vyvodit závěry pro tuto práci. Pátá kapitola se věnuje názorům různých autorů a osobností na působení Miloše Zemana v prezidentském úřadě. V druhé části poslední kapitoly se věnuji debatě o politickém systému ČR, konkrétně jestli se díky přímé volbě a zvolení Miloše Zemana nepřibližuje nebo se již nestal režimem poloprezidentským. Důležitou součástí mé práce je i příloha, kde jsem do tabulek sestavila seznam Zemanových předvolebních slibů. Tento seznam má sloužit jako přehled toho, jak si Miloš Zeman počíná v prezidentské funkci.

Odpovědi na mé výzkumné otázky „*Došlo prostřednictvím zavedení přímé volby a následného zvolení Miloše Zemana k posílení prezidentské funkce a většímu pocitu prezidentovi legitimacy?*“, „*Snaží se Miloš Zeman prostřednictvím prezidentského úřadu*

prosazovat svoje zájmy, názory či obecně svoji politiku?“ a „Změnil se český politický režim po zavedení přímé volby?“ jsem našla v praktické části práce. Díky analýze případů ve čtvrté kapitole a následnému doplnění argumentů, které jsou zahrnuty v kapitole páté, jsem nyní schopna vyvodit tyto závěry a odpovědět na mé výzkumné otázky. Po zavedení přímé volby hlavy státu došlo k posílení postavení prezidenta v politickém systému a rozhodně k většímu pocitu jeho legitimacy, a to ze dvou důvodů. Zaprvé, při zavedení přímé volby hlavy státu došlo ke změnám v Ústavě pouze v oblasti způsobu volby nebyly upraveny prezidentovi pravomoci, které jsou v některých oblastech poměrně silné. Hlavním důvodem, proč dochází s posílení postavení prezidenta v českém politickém systému je to, že prezident disponuje poněkud silnými pravomocemi, ale není nijak politicky odpovědný. Zadruhé, větší pocit legitimacy, kdy je prezidentovi jeho úřad svěřován prostřednictvím přímé volby, tedy z rukou občanů, je zcela zřejmý. Sám Miloš Zeman na to několikrát v předvolebních rozhovorech a diskuzích upozorňoval, tedy že se chce stát prezidentem všech deseti milionů. Případy, se kterými jsem pracovala ve čtvrté kapitole jsem pro tuto analýzu vybírala se záměrem, aby tematicky korespondovaly s druhou kapitolou. Zároveň jsem vybírala takové případy, které by mi eventuálně mohly pomoci potvrdit moji teorii a zároveň najít odpověď na druhou výzkumnou otázku, což se mi podařilo. Na jednotlivých případech čtvrté kapitoly poukazují na to, že Miloš Zeman svým chováním nejen, že posiluje své postavení v politickém systému a ve společnosti, ale také na to, že se snaží stavět svoje názory či případné zájmy nad zákony, jejichž respektování je pro něj občas problémem, dále nad ústavní zvyklosti a v neposlední řadě nad svoje povinnosti. Můžeme pozorovat, že Zeman v případě jmenování Rusnokovy vlády nerespektoval většinový názor Parlamentu ČR. V oblasti zahraniční politiky Zeman projevuje tendence zaměřovat orientaci na Východ navzdory tomu, že ČR dlouhodobě směřuje svoji zahraniční politiku především k Západu. V inauguračním projevu Miloš Zeman varoval před neonacistickými skupinami, které mohou být nebezpečnými pro českou společnost a kulturu. Přesto se objevil na veřejnosti se zástupci extremistické skupiny. V případě jmenování profesorů můžeme vidět Zemanovu tendenci prosazovat svoje názory v oblasti, kde mu to zákon nepovoluje. Svoji teorii jsem podpořila různými argumenty vybraných osobností, které se ve velké většině shodují s mojí teorií. Mohu tedy říci, že jsem splnila záměr a cíl mé práce. Odpověď na poslední výzkumnou otázku jsem našla v úplném závěru své práce, kde jsem uvedla několik autorů, kteří hovoří o možné změně českého politického systému a většina z nich se shodla na tom, že český politický systém se díky přímé volbě prezidenta formálně

nezměnil. Reálně se možná může poloprezidentskému podobat, ale aby k takové změně dospěl, muselo by dojít k více změnám, než je pouhá změna volby prezidenta. Závěrem lze říci, že český parlamentarismus zůstal parlamentarismem, nicméně pozice prezidenta byla díky zavedení přímé volby posílena i díky osobnosti Miloše Zemana. Uzavřela bych toto téma tím, že představy Miloše Zemana o prezidentovi, které jsem zmiňovala v Úvodu, se během jeho působení v prezidentské funkci změnily. Svým působením v prezidentském úřadu rozhodně nedává najevo, že by byl slabý prezident s žádnou mocí.

Pro dobrou přehlednost mé práce jsem nejdříve chtěla objasnit jaký politický režim funguje v ČR a jaké místo v něm zaujímá hlava státu. Pokusila jsem se pomocí teorie vytvořit jakýsi ideální model prezidenta v parlamentarismu. Věnovala jsem se podrobně vybraným oblastem prezidentových pravomocí, abych ještě více rozšířila povědomí o jeho roli v politickém systému. Praktickou část zabývající se přímou volbou, prezidentem Milošem Zemanem a důsledky jeho zvolení jsem pojala na základě vlastní analýzy prezidenta Zemana a připojila k ní interpretaci různých autorů a osobností, díky kterým jsem mohla potvrdit svoji teorii a dostat cíle mé práce. Určité rezervy vidím v poměrně malém počtu uvedených příkladů z prezidentského úřadování Miloše Zemana. Snažila jsem se tyto případy však analyzovat detailně a jako kompenzaci jsem do práce vložila přílohu, která shrnuje průběžné plnění či neplnění Zemanových předvolebních slibů, jako přehled, který má pomoci si díky této práci uvědomit postavení Miloše Zemana. Téma postavení prezidenta je aktuálním tématem nabízejícím prostor pro další analýzu, např. Zemanovi dalšího funkčního období, pokud bude znovu zvolen prezidentem. Prostor pro další výzkum vidím i v oblasti Zemanova neúspěchu v prezidentských volbách v roce 2003 a možnému vyřizování si účtů po jeho návratu do politiky v roce 2013 jako prezident republiky.

Prováděla jsem kvalitativní výzkum v podobě případové studie, kdy jsem se na základě teorie a ústavního zařazení a vymezení prezidenta pokusila na příkladech z praxe potvrdit svoji teorii. Využila jsem deskriptivní a analytické metody a obě se projevíly pro moji práci vhodnými.

Co se týče literatury, pracovala jsem s autory, kteří se věnují definicím politických systémů, jejichž díla jsou velice dobře srozumitelná a dostupná. Literatura právního charakteru byla v některých oblastech srozumitelná o něco méně, nicméně dostupnost různých děl zabývajících se ústavním vymezením prezidenta a jeho pravomocí je velké

množství, díky tomu jsem mohla podrobněji analyzovat ústavně právní postavení prezidenta z mnoha různých zdrojů. Pro praktickou část práce jsem zvolila různé webové portály a databáze, nicméně neměla jsem problém nalézt potřebné informace.

Literatura

Brunclík, Miloš. 2013. „Mezi Berlínem a Paříží. Kam kráčí politický režim České republiky?“ Pp. 78–79 in Kubát, Michal, Tomáš, Lebeda (eds.). *O komparativní politologii a současné české politice*. Praha: Karolinum.

Brunclík, Miloš, Michal, Kubát. 2012. „Český demokratický režim po roce 2012: přechod k poloprezidencialismu?“ *Sociologický časopis* 52 (5): 625–646. Dostupné z: <<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=46335>> (20. 4. 2017).

Brunclík, Miloš, Michal, Kubát. 2014. „Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů.“ *Středoevropské politické studie* 16 (2–3). Dostupné z: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=644>> (6. 4. 2017)

Cabada, Ladislav, Karel, Vodička. 2007. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. Praha: Portál.

Čermák, Petr. 2013. *Pane prezidente, co uděláte?* Praha: Imagination of People s. r. o.

Dostál, Vít (ed.). 2016. *Agenda pro českou zahraniční politiku*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky.

Drahokoupil, Štěpán. 2013. „Reflexe současné politické krize v ČR: Zavedení přímé volby prezidenta a zavedení poloprezidentského systému v ČR.“ 7. 8. 2013. Dostupné z: <<https://cz.boell.org/cs/2014/07/08/reflexe-soucasne-politicke-krize-v-cr-zavedeni-prime-volby-prezidenta-fungovani>> (4. 4. 2017).

Dvořáková, Vladimíra. 2013. „Jak silná pachuť zůstane? O čem vypovídají prezidentské volby.“ *Listy* 1. Dostupné z: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=131&clanek=011308>> (6. 4. 2017).

Dvořáková, Vladimíra, Václav, Žák. 2016. „Tři roky ve funkci prezidenta.“ *Listy* 1. Dostupné z: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=161&clanek=011612>> (25. 4. 2017).

Franklová, Zoja, Zdeněk, Kárník, Jakub, Kyloušek. 2005. *Bludné cesty sociální demokracie*. Praha: Prostor.

Havel, Václav. 2002. „Jak volit mého nástupce? Přímě!“ 30. 1. 2002. *MF DNES (online)*. Dostupné z: <http://vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=clanky&val=40_clanky.html&typ=HTML> (9. 4. 2017).

„Herman se setkal s dalajlamou, Hrad to kritizuje, ministerstvo mlčí.“ 18. 10. 2016 (online). Dostupné z: <<http://echo24.cz/a/wGZXV/herman-se-setkal-s-dalajlamou-hrad-to-kritizuje-ministerstvo-mlci>> (20. 4. 2017).

„Herman by měl podle Zemana odejít z vlády, poškodil prý české zájmy.“ 6. 11. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1951348-herman-mel-podle-zemana-odejit-z-vlady-poskodil-pry-ceske-zajmy>> (20. 4. 2017).

Hloušek, Vít, Lubomír, Kopeček, Jakub, Šedo. 2001. *Politické systémy*. Brno: Barrister&Principal.

Charvát, Jakub. 2014. „Analýza podnětů zavedení přímé volby prezidenta v ČR.“ Pp. 79–92 in Charvát, Jakub, Petr, Just (eds.). *První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. Praha: Metropolitan University Prague Press.

Charvát, Jakub, Olga, Brunnerová, Martin, Petřík. 2014. „Možnost zavedení přímé volby prezidenta v ČR optikou prezidentů Havla a Klause.“ Pp. 67–71 in Charvát, Jakub, Petr, Just (eds.). *První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. Praha: Metropolitan University Prague Press.

„Inaugurace Miloše Zemana“ *ceskatelevize.cz* 8. 3. 2013 (video). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1112919-inaugurace-milose-zemana-kamerou-a-ve-fotografiich>> (19. 4. 2017).

Janáková, Barbora, Barbora, Zpěváčková. 2017. „Přímá volba prezidenta se nepovedla, shodli se lídři parlamentních stran.“ 19. 4. 2017 (online). Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/435507-prima-volba-prezidenta-se-nepovedla-shodli-se-lidri-parlamentnich-stran.html>> (25. 4. 2017).

Javůrek, Petr. 2008. „Prezident poloprezidentských systémů.“ Pp. 11–26 in Brunclík, Miloš, Miroslav, Novák. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán.

Jirásek, Jiří, Michal, Bartoň, Jaroslav, Sovinský, Maxim, Tomoszek. 2013. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges s. r. o.

Jiříčka, Jan. 2013. „Politolog: Zeman znásilnil ducha ústavy, bojuje se o charakter systému.“ 23. 6. 2013 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-s-politologem-ke-jmenovani-vlady-fjv-/domaci.aspx?c=A130626_145353_domaci_jj> (20. 4. 2017).

Joachimstál, Martin. 2014. „Využití nástrojů politického marketingu v přímé volbě prezidenta republiky v roce 2012.“ Pp. 161–185 in Charvát, Jakub, Petr, Just (eds.). *První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. Praha: Metropolitan University Prague Press.

Just, Petr. 2014. „Dopady zavedení přímé volby prezidenta na politický systém a politické strany.“ Pp. 187–204 in Charvát, Jakub, Petr, Just. *První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. Praha: Metropolitan University Prague Press.

Klíma, Karel (eds.). 2009. *Komentář k Ústavě a Listině, 1. díl*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o.

Klíma, Karel. 2004. „Výkonná moc v parlamentním systému ČR (aneb na kolik je forma vlády v ČR ještě parlamentní?)“ Pp. 37–46 in Hloušek, Vít, Vojtěch, Šimíček (eds.). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Klokočka, Vladimír. 2006. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde.

„Koncepce zahraniční politiky ČR. 2015. *Ministerstvo zahraničí ČR*. 13. 7. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html> (21. 4. 2017).

Koudelka, Zdeněk. 2011. *Prezident republiky*. Praha: Leges s. r. o.

Kreč, Luboš, Lukáš, Prchal. 2016. „Rychetský: prohlášení k Číně je bezprecedentní. Lze jej použít jen v případě války či mohutné krize.“ 27. 10. 2016 (online). Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rychetsky-prohlaseni-k-cine-je-bezprecedentni-lze-je-pouzit/r~8f5ca4aa9c1d11e6bea5002590604f2e/?redirected=1492987320>> (20. 4. 2017).

- Kubát, Michal. 2013. „Co je a co není poloprezidentský režim a proč je dobré to vědět nejen v souvislosti s českou politikou.“ Pp. 49–55 in Kubát, Michal, Tomáš, Lebeda (eds.). *O komparativní politologii a současné české politice*. Praha: Karolinum.
- Kudrna, Jan. 2012. „Přímá volba prezidenta – konec cesty trvající 23 let.“ Pp. 9–26 in Kudrna, Jan (eds.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Praha: Karolinum.
- Kysela, Jan. 2011. „Nekonečný příběh. Přímá volba prezidenta republiky.“ *The New Presence* 3: 12–17. Dostupné z: <<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=62909>> (6. 4. 2017).
- Kysela, Jan. 2008. „Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní.“ Pp. 235–262 in Brunclík, Miloš, Miroslav, Novák. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. Praha: Dokořán.
- Mlsna, Petr. 2008. „Ústavní aspekty zastupování ČR navenek prezidentem republiky.“ Pp. 198–216 in Šimíček, Vojtěch (ed.). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.
- Němcová, Miroslava. 2015. „Kde domov můj – Miloš Konvička Zeman, symbol úpadku země.“ 18. 11. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.reflex.cz/clanek/komentare/67508/miroslava-nemcova-kde-domov-muj-milos-konvicka-zeman-symbol-upadku-zeme.html>> (21. 4. 2017).
- Panenska, Radim, Jiří, Ovčáček. 2016. *Tato země je naše. 25 rozhovorů s Milošem Zemanem*. Praha: Olympia s. r. o.
- Pečinka, Bohumil. 2015. „Provokuji, tedy jsem! Osm milionů lidí je připraveno na pochod, říká prezident Zeman.“ *Reflex* 41: 20–28.
- Pehe, Jiří. 2014. „Neveřejnoprávnost prezidenta.“ 30. 12. 2017 (online). Dostupné z: <<http://www.pehe.cz/Members/redaktor/neverejnopravni-prezident/?searchterm=miloš+zeman>> (25. 4. 2017).
- Pehe, Jiří. 2014. „Prezident dál testuje ústavnost.“ 28. 2. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.pehe.cz/Members/redaktor/prezident-dal-testuje-ustavnost>> (22. 4. 2017).

„Pithart: Největší chybou Senátu byla přímá volba prezidenta. Je z něj neodvolatelný monarcha.“ 15. 12. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1983886-pithart-nejvetsi-chybou-senatu-byla-prima-volba-prezidenta-je-z-nej-neodvolatelny>> (24. 4. 2016).

„Projev Miloše Zemana na Albertově 17. 11. 2015.“ 2015. *youtube.com* (*parlamentnilisty.cz.*) 17. 11. 2015 (online). Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=lm-ggnTQVQo>> (21. 4. 2017).

„Roithová: Miloš Zeman se bohužel nestal prezidentem všech.“ 9. 3. 2017 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2053610-roithova-milos-zeman-se-bohuzel-nestal-prezidentem-vsech>> (25. 4. 2017).

Rovenský, Jan (eds.). 2014. *25 let poté. Klaus, Pithart, Rychecký a Zeman*. Praha: Filosofia.

Říchová, Blanka. 2002. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál.

Sartori, Giovanni. 2001. *Srovnávací ústavní inženýrství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

„Sliby Miloše Zemana“ 2017. *Demagog.cz* 9. 3. 2017 (online). Dostupné z: <<http://demagog.cz/sliby-milose-zemana/>> (23. 4. 2017).

„Společné prohlášení nejvyšších ústavních činitelů České republiky.“ 18. 10. 2016 (online). Dostupné z: <<https://www.hrad.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/aktualni-tiskove-zpravy/spolecne-prohlaseni-nejvyssich-ustavnich-cinitelu-ceske-republiky-12953>> (20. 4. 2017).

Srb, Jáchym. 2012. „Vláda a prezident – dvouhlavá výkonná moc? Extenze prezidenta do exekutiva.“ Pp. 171–184 in Antoš, Marek, Jan, Wintr (eds.). *Výkonná moc v demokratickém právním státě*. Praha: Leges s. r. o.

Sylová, Jindřiška. 2012. „Vliv přímé prezidentské volby na celistvost zahraniční politiky České republiky.“ Pp. 43–52 in Kudrna, Jan (eds.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Praha: Karolinum.

Venturová, Jitka. 2015. „Zeman porušil 8 předvolebních slibů. Poradců, které nechtěl, má 14.“ *idnes.cz*, 16. 3. 2015 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/demagog-cz-zeman-jiz-stihl-porosit-osm-predvolebnich-slibu-pot-domaci.aspx?c=A150316_102222_domaci_jpl> (19. 4. 2017).

Wintr, Jan. 2008. „Prezident republiky jako reprezentant státu, garant řádu a moderátor politických sporů.“ Pp. 24–34 in Šimíček, Vojtěch (ed.) *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Wintr, Jan. 2013. *Principy českého ústavního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Ústavní zákon č. 71/2012 Sb. o zavedení přímé volby prezidenta, Ústava České republiky.

Zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách § 73

Zeman, Miloš. 2005. *Jak jsem se mylil v politice*. Praha: Ottovo nakladatelství s. r. o.

„Zeman by chtěl mít možnost předkládat zákony, fandí koalici ČSSD a ANO.“ 12. 3. 2017 (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/zeman-by-si-pral-aby-po-volbach-pokracovala-koalice-cssd-a-ano-prb-/zpravy-domov.aspx?c=A170312_115943_ln_domov_ele> (20. 4. 2017).

Přílohy

Tabulka č. 1: SPLNĚNÉ SLIBY

<p>PREZIDENTSKÁ OCHRANKA</p> <p><i>„A platí také, že vyhodím v případě svého zvolení ochranku, protože není možné, aby atentátník si zakouřil cigaretu, poskytl dva rozhovory a potom ho zatkla ne ochranka, ale státní policie.“</i></p>
<p>NÁVŠTĚVY KRAJŮ</p> <p><i>„Navštívím jednotlivé kraje České republiky, kde bych se rád setkal s vynikajícími osobnostmi v těchto krajích bez ohledu na to, zda v těchto volbách volili mého protikandidáta nebo mě.“</i></p>
<p>KAUZA KÁJÍNEK</p> <p><i>„Tak kdyby mě někdo požádal, abych se s tímto spisem (Kajínek) seznámil a byly to případně i důvěryhodné osobnosti a vím, že takové pana Kajínka podporují, no, tak bych určitě část svého času, ono by to bylo několik hodin, ne více, jistě tomuto případu věnoval.“</i></p>
<p>PRVNÍ ZAHRANIČNÍ CESTA</p> <p><i>„Zahraniční cesta: No tak první je naprosto automatická. To znamená Slovensko.“</i></p>
<p>ZEMAN VS. NEČASOVÁ VLÁDA</p> <p>VM: <i>„Vy jste, Miloši Zeman, označil v případě zvolení Karla Schwarzenberga prezidentem Nečasovu vládu jako stabilizovanou z Pražského hradu. Logicky v kontrapunktu, byla by tedy destabilizována Milošem Zemanem?“</i></p> <p>Miloš ZEMAN: <i>"Je-li Nečasova vláda pravicová a je-li případný budoucí prezident levicový, pak bych nepoužil výraz destabilizovat, ale minimálně kritizovat Nečasovu vládu za chyby, které dělá."</i></p>
<p>NÁVŠTĚVY VLÁDY/KOMOR PARLAMENTU</p> <p><i>„Od Václava Havla i Václava Klause bych se v případě zvolení lišil tím, že bych v souladu s ústavou pravidelně navštěvoval jak zasedání vlády, tak promlouval před oběma komorami Parlamentu.“</i></p>

2. PILÍŘ

„Kdyby tento návrh byl předložen a schválen, tak bych s potěšením ten zákon podepsal (zrušení druhého pilíře důchodového pojištění), protože na rozdíl od p. Sobotky jsem dlouhodobým odpůrcem 2. pilíře.“

ŠLOUF A ZBYTEK

„Miroslav Šlouf a Zdeněk Zbytek jsou lidé, které si na Hrad nikdy s sebou nevezmu.“

VETO PROTIKUŘÁCKÉHO ZÁKONA

Moderátor: *„Jaký máte, je to otázka na oba dva, jaký máte jako vášniví kuřáci názor na návrh ministra zdravotnictví, který se týká zákazu kouření ve všech restauracích a na veřejných místech? A zda byste jako prezident tento zákon vetovali? A může začít Karel*

Schwarzenberg.“

Karel SCHWARZENBERG: *„Přiznávám, že by mi ten zákon velice vadil, poněvadž si opravdu u piva strašně rád zapálím moji dýmku. To vůbec nepopírám. Ale nevetoval bych ho, poněvadž opravdu považuji prezidentské veto za nástroj, který by se měl používat jenom ve velmi vážných případech.“*

Moderátor: *„Miloš Zeman.“*

Miloš ZEMAN: *„V tomto případě naprosto souhlasím. Jenom bych při projednávání tohoto zákona nesměle namítl, že tam, kde restaurace má dvě oddělené místnosti, nic nebrání tomu, aby jedna byla kuřácká a druhá byla nekuřácká. Ale uznávám, že obtěžovat nekuřáky kouřem v hospůdkách, které mají jedinou místnost, není zrovna nejlepší.“*

VLAJKA EU NA HRADĚ

Jakub ŽELEZNÝ: *„Dal byste na Hradě, kdybyste byl prezident, vyvěsit unijní vlajku, tedy vlajku Evropské unie?“*

Miloš ZEMAN: *„Ano, zcela určitě.“*

AUTA ČESKÉ VÝROBY

„No, tak já bych se tak nechoval, což jsem právě dokázal oněmi činy a nikoli jenom slovy (v návaznosti na Klausovo tvrzení, že bude jako prezident jezdit českými vozy, ač pak přisedlal na auta zahraniční výroby).“

RYCHETSKÝ V ČELE ÚS

„Pokud toto platí (možnost opětovně jmenovat soudce Ústavního soudu), tak bych to s velkým potěšením udělal (jmenoval by znovu P. Rychetského).“

SOUDCI ÚSTAVNÍHO SOUDU

„Tak vzhledem k tomu, že sám nejsem právní odborník a nepatřím k těm, kdo si myslí, že rozumí všemu, tak bych se především poradil s dnešním předsedou Ústavního soudu Pavlem Rychetským (při nominaci soudců Ústavního soudu). A kromě toho bych také usiloval o předjednání této nominace v Senátu.“

SOUDCI ÚSTAVNÍHO SOUDU II.

Václav MORAVEC: *„Je pro vás představitelné, aby se čekalo na obsazení místa v Ústavním soudu třeba půl roku?“*

Miloš ZEMAN: *„Zcela určitě ne. Myslím si, že každý prezident, ať už jím bude zvolen kdokoliv, by měl mít v zásobníku více kandidátů. A když mu neprojde jeden, měl by navrhnout druhého.“*

Tabulka č. 2: PORUŠENÉ SLIBY

HRADNÍ PERSONÁLIE

Daniela PÍSAŘOVICOVÁ: *„Platí stále, že si s sebou na Hrad vezmete jenom tajemníka a řidiče?“*

Miloš ZEMAN: *„Samozřejmě.“*

PORADCI

„Na Hradě v případě mého zvolení nebudu mít žádné poradce, protože se domnívám, že v souladu s ústavou by poradci prezidenta měli být ministři, které si zve na tyto porady jako odborníky v dané oblasti.“

VETO

„No já si především myslím, že prezidentské veto je poslední zoufalý akt, kterému má předcházet úsilí prezidenta o to, aby svoje případné připomínky k nějakým zákonům prosadil při jednání ve vládě a v parlamentě. A teprve tehdy, když to nedokáže, může uvažovat o vetu. Já bych dával přednost preventivním akcím, než abych vetoval zákony přijaté Parlamentem.“

VELVYSLANCI

Václav MORAVEC: *„Vy byste nějak měnili tento zvyk (jmenování vedoucích zastupitelských misí), nebo toho, koho by vám premiér, respektive ministerstvo zahraničí předložilo, tak byste ho automaticky jmenovali?“*

Miloš ZEMAN: *„V zásadě bych to neměnil, protože, uvědomte si, že velvyslance navrhuje vládě ministr zahraničí, vláda je navrhuje prezidentovi.“*

<p>UDĚLOVÁNÍ MILOSTÍ</p> <p><i>„Neuděloval bych je nikomu s výjimkou případů, kdy někdo umírá na smrtelnou nemoc a chce posledních pár týdnů života strávit v domácím prostředí, pokud nějaké má. V takovém případě bych milost udělil na základě lékařského doporučení. Avšak s výjimkou případů velmi závažných trestných činů, jako je třeba vražda.“</i></p>
<p>NÁKLADY NA KAMPAŇ</p> <p><i>„Na mou prezidentskou kampaň, bude-li nějaká, bude zapotřebí dvou až tří milionů korun. Doufám, že to bez jakýchkoli větších potíží seženeme od drobných dárců na základě principu, jenž zvolil i Barack Obama. Tedy malé dary od vyššího počtu sponzorů.“</i></p>
<p>VEŘEJNÁ KRITIKA VLÁDY</p> <p><i>„Zaprvé bych nikdy nevystupoval veřejně proti vládě.“</i></p>
<p>PREZIDENTSKÝ FOND</p> <p><i>„Veřejně jsem se zavázal, že v případě svého zvolení budu třicet procent svého platu odvádět na tzv. prezidentský fond, z něhož má být financováno splácení státního dluhu.“</i></p>
<p>SPOTŘEBNÍ DAŇ NA CIGARETY</p> <p><i>„Ale ono je také dobré vědět, pane redaktore, že existují daně, kterým se říká daně spotřební, mezi jinými i tabáková daň. A s krvácejícím srdcem bych se tomu nebránil, tedy zvýšení spotřební daně na cigarety, na předpokladu, že by výnos z této daně byl určen pro zdravotnictví. A to nikoliv pouze pro léčení rakoviny plic nás kuřáků, ale pro zdravotnictví obecně.“</i></p>
<p>PŘIJÍMÁNÍ KRITIKY</p> <p><i>„Kritizuji své oponenty, jestliže se prokáže, že jsou nedostatečně informováni, a když mně oni prokáží totéž, tak pokorně sklopím uši.“</i></p>
<p>KRITIKA PROTIKANDIDÁTŮ</p> <p><i>„Já jsem se zavázal, že nebudu v prezidentské kampani kritizovat žádného protikandidáta.“</i></p>
<p>STÁTNÍ ROZPOČET</p> <p><i>„V případě, že by byla konjunktura, bych podpořil zákon o přebytkovém státním rozpočtu. V případě, že by byla krize, bych podpořil zákon o deficitním státním rozpočtu, pokud by se tento deficit vynaložil na investice, a nikoliv na spotřebu.“</i></p>

NOVOROČNÍ PROJEV

„Prezident by měl v novoročním projevu říci: Tento konkrétní člověk se zasloužil o to, že lidé mají práci, nebo o to, že vytvořil vynikající výkon v oblasti umění, sportu nebo čehokoli jiného. Prezident, a to je poslední věta, by měl říkat dvě základní věty. Těm, kdo pro tuto společnost opravdu pracují, by měl říkat, nenechte se otrávit. A těm, kdo na téhle společnosti jenom parazitují, by měl říkat, neotravujte.“

Tabulka č. 3: PRŮBĚŽNĚ PLNĚNÉ SLIBY

TLAK NA MINISTERSKÉ ODBORNÍKY

„Takhle, já v každém případě, v případě svého zvolení budu s vládou komunikovat a budu jí říkat jemná poselství typu "pane premiére, váš ministr zemědělství nerozezná žito od pšenice, váš ministr průmyslu je původní profesí anesteziolog, takže po něm už může přijít jenom patolog," a tak dál a tak dál. A budu se snažit, budu se snažit nabádat premiéra, aby své ministry ať už pravicové nebo v jeho případě tedy pravicové, jinak levicové, vybíral i podle odbornosti a podle znalosti rezortů. No, a protože podle ústavy má prezident právo komunikovat s premiérem, zvat si ho na Hrad, jak doporučuje pan Schwarzenberg, anebo docházet do Strakovy akademie, což je v podstatě totéž, tak této komunikace bych v tomto smyslu využil.“

BANKOVNÍ RADA ČNB – PESTROST SKRZ JMENOVÁNÍ

„Radil bych se s celou řadou ekonomů a finančníků, protože nejsem všeználek. Na druhé straně a teď nebudu pomlouvat, teď budu citovat minulou diskusi, kde to prohlásil pan ministr Schwarzenberg bych se opravdu, ale opravdu neradil s Miroslavem Kalouskem. Ale na druhé straně a v tom se naopak shodujeme bankovní rada je sedmičlenná, takže pane ministře, těžko tam můžete namíchat deset ekonomických škol. Pro vytvoření konkurenčního prostředí stačí dvě – jednu keynesiánskou a jednu dejme tomu friedmanovskou, když to budu personifikovat. A tím, že se vytvoří konkurenční prostředí bude bankovní rada dostatečně pestrá.“

AMNESTIE

„Tak zaprvé, já bych nevyhlašoval žádnou amnestii.“

<p>KRAJŠTÍ SOUDCI</p> <p><i>„Jediný způsob, jak se vyhnout (...) podezření z klientelismu, je právě respektování výběrových řízení (ke jmenování krajských soudců).“</i></p>
<p>AMNESTIE</p> <p><i>„Tak zaprvé, já bych nevyhlašoval žádnou amnestii.“</i></p>
<p>NÁVŠTĚVA KUBY A KLTR</p> <p><i>„Já bych nejel do Severní Koreje nebo na Kubu (takže bych nemohl o tamním vládcí říct, že je diktátor).“</i></p>
<p>KOSOVO – VELVYSLANCI</p> <p>M. VESELOVSKÝ: <i>„Měl byste jako hlava státu problém s některými kroky české vlády? Teď se dívejme zpátky, ty kroky, které na mezinárodním poli, v mezinárodní politice česká vláda udělala? Měl byste s některými těmi kroky problém, že byste se k nim prostě nemohl přihlásit?“</i></p> <p>Miloš ZEMAN: <i>„Velký problém mám s uznáním nezávislosti Kosova, a to jsem taky několik let veřejně říkal a říkal jsem to i ministru Karlu Schwarzenbergovi. Víte, prezident tady má jednu možnost, a i když často nesouhlasím s Václavem Klausem, tak tady bych s ním souhlasil. Za prvé, odmítnout jmenovat velvyslance v Kosovu, což se stalo, a odmítnout přijmout velvyslance Kosova v Praze, což se také stalo. Prostě jsou státy, a já teď uvádím tento konkrétní případ, které by Česká republika, pokud chce zůstat demokratickým státem, principiálně uznávat neměla.“</i></p>

Tabulka č. 4: NESPLNITELNÉ SLIBY

<p>JAKL A HÁJEK</p> <p><i>„V případě svého zvolení prezidentem bych se rozloučil s pány Jaklem a Hájkem, protože to nejsou úředníci, jsou to politici.“</i></p>
<p>ŠVEJNAR DO ČNB</p> <p><i>„V případě svého zvolení bych jedním z členů bankovní rady jmenoval profesora Jana Švejnara.“</i></p>
<p>PROKÁZÁNÍ PŮVODU MAJETKU</p> <p>Jiří STRACHOTA: <i>„Prosím, jmenujte jeden čin, z kategorie nejdůležitějších, který byste uskutečnili v případě svého zvolení.“</i></p>

Miloš ZEMAN: „*Je to zákon o prokázání původu příjmů a majetku včetně možnosti zabavení nelegálně získaného majetku. Je to zákon, který jsem prosazoval už v Poslanecké sněmovně, která ho třikrát odmítla, ale budu ho prosazovat počtvrté, popáté i pošesté.*“

Tabulka č. 5: NEREALIZOVANÉ SLIBY

<p>VETO ŠKOLNÉHO</p> <p><i>„Zadruhé, rozhodně ne školné, ať už se mu říká školné, nebo dnes módně zápisné. To bych zcela určitě vetoval, protože to prostě diskriminuje i talentované děti ze sociálně slabších rodin.“</i></p>
<p>PŘÍPADNÁ ABDIKACE</p> <p><i>„Patrně bych abdikoval, v souladu se zákonem, pokud by mně Parlament vyslovil nedůvěru. Představa, že bych se mohl dopustit velezrady či vlastizrady, je pro mě absurdní, v reálném životě si to neumím představit.“</i></p>
<p>PROTIKORUPČNÍ SPECIÁL</p> <p><i>„V každém případě bych se radil s experty a ptal se jich, kdo z nich měl v boji proti korupci reálné úspěchy a kdo naopak o boji proti korupci jenom žvaní.“</i> (ke jmenování šéfa protikorupčního speciálu státního zastupitelství, pozn. Demagog)</p>
<p>VLÁDA S KSČM</p> <p>Jakub ŽELEZNÝ: <i>„Jmenoval byste, pane Zemane, vládu se zastoupením komunistické strany?“</i></p> <p>Miloš ZEMAN: <i>„Ano, za předpokladu výsledku svobodných voleb, které by tomu odpovídalo.“</i></p>

Tabulka č. 6: PŘEHLED

Splněné sliby	Nesplněné sliby	Průběžně plněné sliby	Nesplnitelné sliby	Nerealizované sliby
15	13	7	3	4

Zdroj: Demagog.cz 2017

Abstrakt

Analýza postavení prezidenta republiky v českém politickém systému v kontextu možných důsledků zavedení přímé volby

Tato bakalářská práce se věnuje působení Miloše Zemana v prezidentské funkci po jeho zvolení v prvních přímých prezidentských volbách. Práce je rozdělena do tří částí, a to teoretické, ústavně právní a praktické. V teoretické části se zabývá definicemi politických systémů, včetně českého. V ústavně právní části se věnuje postavení prezidenta republiky vyplývajícího z Ústavy, konkrétně jeho pravomocemi a vztahy s ostatními ústavními institucemi. Třetí část je praktická, kde jsou uvedeny vybrané příklady z působení Miloše Zemana v prezidentské funkci a zabývá se možnými dopady a důsledky zavedení přímé volby.

Cílem této práce bylo analyzovat důsledky přímé volby a její dopady na politický systém v kontextu politiky Miloše Zemana. Práce byla zaměřena vybrané příklady z působení Miloše Zemana v prezidentské funkci a následné vyvození důsledků v rámci politického systému České republiky. Výstupem práce je posílená legitimita prezidenta Zemana a zachování parlamentního systému v České republice.

Klíčová slova: politický systém, prezident, přímá volba, legitimita, Česká republika, Miloš Zeman.

Abstract

Analysis of the position of the president of the republic in the Czech political system in the context of the possible consequences of introducing direct elections

This bachelor thesis deals with Miloš Zeman's activities in the presidential position after his return in first direct presidential elections. The thesis is divided into three parts, theoretical, constitutional law and practical. The theoretical part deals with the definition of political system, including the Czech one. In the constitutional law part it deals with the position of the president of the republic resulting from the Constitution, namely his power and relations with other constitutional institutions. The third part is practical, which gives examples of Miloš Zeman's work in a presidential role and deals with possible implications and consequences of the institution of direct elections.

The aim of the thesis is to analyze the consequences of direct elections and their impact on the political system in the context of Miloš Zeman's policy. The work was focused on selected examples of Miloš Zeman's activities in the presidential function and to draw the consequences within the political system of the Czech Republic. The output of the thesis is reinforced legitimacy of president Zeman and the preservation of the parliamentary system in the Czech Republic.

Key words: political system, president, direct elections, legitimacy, Czech Republic, Miloš Zeman.